

Poročilo o obsegu brezdomstva v Ljubljani

EU Homeless counts project/
Projekt Evropske Unije - Merjenje
brezdomstva

Avtorice:

Maša Filipovič Hrast, UL FDV

Jera Sernel, UL FDV

Špela Razpotnik, UL PEF

Hana Košan, Društvo Kralji ulice

Ljubljana, maj 2025

Mestna občina Ljubljana
City of Ljubljana

Financira
Evropska unija

Kazalo vsebine

1 Uvod	4
1.1 Raziskovanje brezdomstva v Ljubljani	4
1.2 European homelessness count projekt	5
1.3 Obseg programov in storitev za naslavljanje brezdomstva v Ljubljani	6
2 Metodologija – opredelitve in pristop k merjenju	7
3 Organizacija štetja	9
3.2 Čas štetja	11
3.3 Lokacije	11
3.5 Izvedba štetja	12
4 Izzivi in izkušnje	14
5 Rezultati	16
5.1 Povzetek ključnih rezultatov	16
5.1.1 Kategorije ETHOS Light 1-6	16
5.1.2 Kategorije ETHOS Light 1-3	19
5.2 Podrobna predstavitev rezultatov ETHOS Light 1-6	21
5.2.1 Obseg in trajanje brezdomstva	21
5.2.2 Sociodemografske značilnosti	23
5.2.3 Brezdomstvo in zdravje, institucionalizacija ter druge okoliščine	28
5.3 Primerjava posameznih ETHOS kategorij	30
6 Sklep	33
7 Viri	36
8 Zahvala	36
9 Priloge	37
9.1 Plakat za ozaveščanje uporabnikov storitev in programov o prihajajočem štetju	37
9.2 Anketni vprašalnik v slovenščini	38

Kazalo preglednic

Tabela 1: Definicije kategorij ETHOS Light	7
Tabela 2: Pregled sodelujočih organizacij v letu 2024.	11
Tabela 3: Sestava terenskih ekip.	13
Tabela 4: Delež oseb glede na posamezno ETHOS Light kategorijo	21
Tabela 5: Delež oseb glede na posamezno podkategorijo ETHOS Light 1	22
Tabela 6: Delež oseb glede na posamezno podkategorijo ETHOS Light 3.....	22
Tabela 7: Delež oseb v posameznih ETHOS Light kategorijah v zadnjih dveh tednih pred štetjem	22
Tabela 8: Delež oseb glede na preteklo varno obliko nastanitve.....	23
Tabela 9: Delež oseb glede na trajanje brezdomstva ali stanovanjske izključenosti	23
Tabela 10: Delež oseb glede na spol.....	23
Tabela 11: Delež oseb glede na starostno kategorijo	24
Tabela 12: Delež oseb glede na državljanstvo	24
Tabela 13: Rezidentski status oseb, ki niso državljani RS.....	24
Tabela 14: Delež oseb glede na državo rojstva	25
Tabela 15: Delež oseb glede na obliko življenjske skupnosti	26
Tabela 16: Delež otrok, ki živijo z anketiranimi brezdomnimi osebami	26
Tabela 17: Delež otrok, ki ne živijo z anketiranimi brezdomnimi osebami	27
Tabela 18: Delež otrok, ki ne živijo z anketiranimi osebami in se soočajo z brezdomstvom ali stanovanjsko izključenostjo	27
Tabela 19: Delež oseb glede na vrsto dohodka.....	27
Tabela 20: Delež oseb glede na stalno ali zakonsko prebivališče	28
Tabela 21: Dejavniki brezdomstva	28
Tabela 22: Delež oseb glede na poročanje o zdravstvenih težavah	29
Tabela 23: Delež oseb glede na izkušnjo institucionalizacije.....	29
Tabela 24: Organizacije, pri katerih anketirane osebe prejemajo pomoč	30
Tabela 25: Primerjalni deleži oseb ETHOS Light 1-6, ETHOS Light 1-3, ETHOS Light 1 in ETHOS Light 3.....	31

1 Uvod

1.1 Raziskovanje brezdomstva v Ljubljani

Za razvoj ciljanih in uspešnih politik za naslavljanje brezdomstva je ključno razumevanje pojava in spremljanje trendov na tem področju. V Sloveniji je spremljanje brezdomstva omejeno predvsem na osnovne podatke o obsegu programov, ki jih sofinancira Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Delovanje socialnovarstvenih programov na letni ravni v obliki poročila podrobneje spremlja Inštitut RS za socialno varstvo. Ti podatki so izjemno skopi, saj obsegajo samo kategorije uporabnikov storitev ter tudi ne omogočajo natančnejše ocene njihovega števila, saj ni mogoče izključiti prekrivanja med uporabniki različnih storitev.

V Ljubljani, pa tudi v celotni Sloveniji, do sedaj še nikoli ni bilo izvedeno celovito štetje brezdomnih in stanovanjsko izključenih oseb in se torej tradicija popisovanja brezdomstva ni oblikovala. Enega od začetkov na področju bolj sistematičnega raziskovanja brezdomstva v Ljubljani je predstavljala raziskovalna naloga z naslovom Problematika brezdomstva v Ljubljani (Dekleva in Razpotnik, 2007; Razpotnik in Dekleva, 2007). Šlo je za raziskovalni projekt Mestne občine Ljubljana, ki je trajal med leti 2005 in 2007. V projektu so raziskovalci proučevali porajajoče se, vse bolj vidne, a do tedaj ne celovito raziskane problematike prisotnosti in širjenja brezdomstva v prestolnici. Raziskava je združevala zelo raznolike pristope, od kvantitativnih delov, preko kvalitativnega pristopa, analize diskurzov pa vse do akcijskega raziskovanja, ki je bilo povezano z razvojem novih praks na tem področju v Ljubljani.

Že takrat so ugotovitve vodile h kompleksnosti na ravni definiranja ter tudi potreb in težav, s katerimi se soočajo osebe z izkušnjo brezdomstva. Na podlagi kombinacije nekaterih načinov beleženja obsega brezdomstva je raziskava podala oceno, za katero so se avtorji opredelili, da je najbrž konzervativna, in sicer med 285 in 700 brezdomnih oseb na letni ravni v MOL, z nujno opombo, da je šlo zgolj za oceno odkritega brezdomstva in ne tudi za zajem drugih, manj vidnih oblik.

Leta 2009 je Ministrstvo za zdravje naročilo krajšo raziskavo o zdravju in dostopnosti zdravstvenih storitev za osebe z izkušnjo brezdomstva, katere empirični del je bil izveden zlasti na območju MOL in je le v manjši meri segel tudi širše, saj je bila problematika vidnega brezdomstva v prestolnici še najbolj izpostavljena. Z anketnim vprašalnikom so bile zajete osebe z izkušnjo brezdomstva v Ljubljani, raziskava pa je kot prva svoje vrste dala vpogled v področje zdravja stanovanjsko izključenih. Potrdila je ugotovitve iz tujine, da prihaja do zelo velikega razkoraka med zdravjem oseb z izkušnjo brezdomstva ter zdravjem splošne populacije na veliki večini področij (vključno z duševnim zdravjem); kvalitativni del raziskave pa je razgrnil še kompleksne izzive v dostopnosti zdravstvenega sistema za osebe z izkušnjo brezdomstva (Razpotnik in Dekleva, 2009). Raziskovanje brezdomstva se je nadaljevalo predvsem z vidika razvoja novih programov (akcijski vidik) in pa v smislu evalvacije programov. To se nanaša predvsem na razvoj prvih programov nastanitvene podpore za brezdomne v Ljubljani, ki so sledili nekaterim principom načela »najprej stanovanje« (ang. Housing first).

Poleg številnih evalvacij tovrstnih programov (glej npr. Dekleva in Razpotnik, 2020) je leta 2008 v Ljubljani potekala mednarodna konferenca z naslovom Najprej stanovanje! (Program nastanitvene podpore za brezdomne), ki je prakse in raziskovanja na področju Ljubljane soočila s

praksami iz tujine, predvsem Norveškimi, saj je bila konferenca povezana z izvajanjem EGP in Norveškega finančnega mehanizma.

V letih 2010 in 2013 so bile v Ljubljani s strani Kraljev ulice in Pedagoške fakultete UL organizirane različne konference, ki so združevale raziskovalna in strokovna prizadevanja za celostno obravnavo področja brezdomstva in spodbujale ter javno predstavljale sodobne trende ter razvoj programov, obenem pa so na območje MOL prinesle možnost predstavitve mnogih tujih praks.

Z vidika raziskovanja brezdomstva v Ljubljani lahko omenimo še nekoliko kasnejši poskus odziva raziskovalcev ter praktikov na vse bolj obširen pojav tako imenovane odprte scene v Ljubljani (pojava uporabe javnih prostorov s strani brezdomnih uporabnikov (ne)dovoljenih drog na način, ki je za javnost lahko moteč ter za uporabnike same nevaren). Kot rezultat povezovanja (tudi interdisciplinarnega) raznolikih akterjev s tega področja je nastala knjiga z naslovom *Odprta scena: Zmanjševanje škode med brezdomnimi uporabniki drog v Ljubljani* (Grebenc in Šabić, 2020).

Leta 2023 je Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev - Kralji ulice v sodelovanju z drugimi nevladnimi organizacijami in ob finančni podpori Mestne občine Ljubljana v okviru terenskega dela izvedlo tudi t.i. ulično štetje brezdomcev v enem večeru. Tako so zbrali podatke o številu oseb, ki na določenih lokacijah po mestu spijo na prostem. Je pa seveda ulično štetje zajelo le (manjši) del celotnega pojava, in je za spremljanje celovitega obsega brezdomstva potrebno upoštevati več kategorij kot le osebe, ki spijo na vidnih javnih površinah. Izvedba tega štetja in pregled lokacij, na katerih se osebe z izkušnjo brezdomstva zbirajo, nam je bila kljub temu v veliko pomoč pri načrtovanju pričujoče raziskave.

Na podlagi teh občasnih in nesistematičnih raziskovanj brezdomstva v Ljubljani, je torej projekt merjenja brezdomstva v mednarodno primerjalni perspektivi izjemno dobrodošel korak naprej v smeri bolj sistematičnega spremljanja tega pojava v Ljubljani, ter predstavlja tudi pomembno podlago za možno širitev metode na ravni Slovenije.

1.2 European homelessness count projekt

Projekt Evropsko štetje brezdomstva oz. European Homelessness Counts je evropski projekt, ki ga financira Evropska komisija, v njem pa sodeluje več evropskih mest. V letu 2024 je sodelovalo skupno 15 mest iz 10 različnih držav članic Evropske unije, poleg Ljubljane še Charleroi, Namur, Lyon, Catania, Milano, Porto, Cork, Dublin, Budimpešta, Košice, Münster, Bochum, Nijmegen in West-Friesland. Konzorcij, ki ga sestavljajo projektni partnerji, deluje pod vodstvom belgijske univerze KU Leuven, ki je glavna koordinatorica projekta. Slovenska partnerica in nacionalna koodrinatorka projekta je Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani.

Cilj projekta je na podlagi poenotenega oz. usklajenega pristopa raziskati obseg in značilnosti brezdomstva v sodelujočih mestih. Poleg tega konzorcij deluje kot učna mreža (ang. learning network), ki članom omogoča medsebojno učenje in razvoj najustreznejše metodologije. Skupni referenčni okvir za zbiranje podatkov predstavlja klasifikacija ETHOS Light – Evropska tipologija brezdomstva in stanovanjske izključenosti, ki znotraj brezdomstva razlikuje med šestimi kategorijami življenjskih razmer in je v nadaljevanju podrobneje predstavljena v poglavju o metodologiji. Informacije o kategorijah ETHOS Light 1, 2 in 3 so se zbirale v vseh sodelujočih mestih. Nekatera mesta so zbirala tudi informacije o preostalih treh kategorijah, torej ETHOS

Light 4, 5 in 6. Z uporabo sistema ETHOS Light je projekt usklajen tudi z usmeritvami Evropske platforme za boj proti brezdomstvu - EPOCH (European Platform on Combatting Homelessness). V nekaterih sodelujočih državah imajo na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni že vzpostavljeno tradicijo štetja brezdomnih oseb in obstoječe ter relativno dobro vzdrževane administrativne baze podatkov (npr. Irska, Nemčija), ki so jih vključili v štetje. Projekt tako v različnih državah zajema podatke pridobljene na podlagi izvedenih anket, administrativne podatke oziroma podatke iz obstoječih registrov in podatke pridobljene z uličnim štetjem (ang. Street count).

1.3 Obseg programov in storitev za naslavljanje brezdomstva v Ljubljani

Ker projekt temelji na raziskovanju obsega brezdomstva na podlagi ankete z osebami v ranljivem stanovanjskem položaju, ki so v stiku z različnimi programi na tem področju, podajamo najprej kratek pregled teh programov in storitev.

V Sloveniji so programi socialnega varstva, namenjeni reševanju brezdomstva in stanovanjske izključenosti, večinoma zgoščeni v Ljubljani. V letu 2024 je Mestna občina Ljubljana sofinancirala 12 programov za osebe z izkušnjo brezdomstva in osebe v eksistenčni stiski (MOL, 2024). Država ali natančneje Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je glavni financer večine programov socialnega varstva v Sloveniji, dodatna sredstva pa zagotavljajo občine in v nekaterih primerih tudi drugi sofinancerji (IRSSV, 2023). Programi, ki obravnavajo brezdomstvo v Ljubljani, vključujejo dnevne centre, ulično terensko delo, zavetišča, prenočišča, programe nastanitvene podpore, ljudske kuhinje, programe, ki uporabnikom omogočajo skrb za osebno higieno, programe preprečevanja deložacij in pro bono ambulantno za osebe brez zdravstvenega zavarovanja. Poleg zgoraj naštetih programov se na območju Ljubljane izvajajo tudi programi materinskih domov, varnih hiš za ženske in otroke, žrtve nasilja v družini ter kriznih centrov za ženske in za mlade. Pogosto lahko ena organizacija izvaja različne programe, npr. zavetišče za brezdomce, ki nudi prenočišče in ljudsko kuhinjo. Osebe, ki se soočajo z brezdomstvom in stanovanjsko izključenostjo, se pogosto po pomoč obračajo na organizacije, ki izvajajo različne programe podpore. To so na primer programi, namenjeni svetovanju o pravicah delavcev, terapevtske skupnosti, programi za uporabnike prepovedanih drog, različne humanitarne organizacije, specializirani programi za žrtve nasilja in trgovine z ljudmi. Ker organizacije s svojimi storitvami pogosto pokrivajo različne skupine ljudi, je težko določiti točno število programov za vsako izmed ETHOS Light kategorij (glej opredelitev v naslednjem poglavju).

Večino programov v Ljubljani izvajajo nevladne neprofitne organizacije, ki sredstva za svoje delovanje pridobivajo na razpisih Mestne občine Ljubljana in različnih ministrstev Republike Slovenije. Dva programa, največje zavetišče za brezdomce v državi in materinski dom, delujeta pod vodstvom Centra za socialno delo Ljubljana in sta torej javna zavoda. Skoraj vsi programi se nahajajo v samem središču mesta, razen Karitasa Štepanjsko naselje in Sostro ter Rdečega Križa Slovenije – Območno združenje Ljubljana, ki deluje na Viču. Varne hiše za ženske in otroke, žrtve nasilja, žrtve trgovine z ljudmi in druge varne hiše seveda delujejo na tajnih lokacijah.

Štetje brezdomstva v Ljubljani ima več prednosti. Gre za relativno majhno mesto, ki ob ustrezni organizaciji omogoča dobro geografsko pokritost tako pri vsakodnevnem delu s to populacijo kot pri izvajanju raziskav. Druga prednost je motivacija za sodelovanje in organizacijska podpora, ki jo zagotavlja Oddelek za zdravstvo in socialno varstvo Mestne občine Ljubljana ter tesno sodelovanje in povezovanje med številnimi organizacijami, ki tu delujejo na področju socialnega

varstva. Tudi posamezne organizacije zelo dobro sodelujejo s predstavniki mestne občine in imajo z njimi že razvit odnos. Na koncu bi radi posebej izpostavili tudi prednost dobro razvite terenske mreže strokovno usposobljenih delavcev, ki poznajo lokacije, kjer se zadržujejo brezdomci, in ki so s svojim preteklim delom uspeli vzpostaviti dober odnos z uporabniki njihovih programov. Čeprav je tovrstno štetje oseb z izkušnjo brezdomstva in stanovanjske izključenosti velik organizacijski izziv, je bila dobro povezana in organizirana mreža strokovnjakov, ki delujejo na tem področju, ključnega pomena za nemoteno izvedbo raziskave.

2 Metodologija – opredelitve in pristop k merjenju

Na podlagi dobro razvite mreže nevladnih organizacij, ki so sodelovale pri štetju, in dejstva, da v Sloveniji nimamo uporabne administrativne baze podatkov o brezdomnih in stanovanjsko izključenih osebah, se je raziskovalna ekipa odločila, da kot metodo za zbiranje podatkov izbere anketni vprašalnik (Survey+), ki so ga uporabniki programov sodelujočih organizacij izpolnili ob podpori strokovnih delavcev. Celotno metodologijo in vprašalnik je razvila skupina raziskovalcev, udeleženih v projektu. Raziskava je bila obravnavana in je pridobila potrdilo etične komisije KU Lueven (G-2023-7516). V naslednjih odstavkih je podan podrobnejši pregled izbrane metodologije in ciljnih skupin, ki so bile zajete v raziskavi.

Kot zapisano v uvodnem poglavju, je podlaga mednarodnega projekta štetja brezdomstva skupni referenčni okvir ETHOS Light, ki brezdomstvo deli na šest različnih kategorij oziroma bivanjskih okoliščin. V spodnji preglednici so navedene definicije za vsako izmed šestih kategorij:

ETHOS Light	Operativna kategorija	Bivanjska situacija	Definicija
1	Osebe brez strehe nad glavo	Javni prostor/ javno dostopni prostori	Življenje na ulicah ali javnih prostorih brez zavetja, ki se lahko definira kot prebivališče
2	Osebe v zasilnih nastanitvah	Prenočitvena zavetišča	Nočna nastanitev, ki zagotavlja osnovne storitve, kot je postelja, stranišče, včasih tudi obrok
3	Osebe, ki živijo v nastanitvah za brezdomce	Celodnevna zavetišča in nastanitveni programi za posameznike ali družine	Trajanje nastanitve daljše kot v zasilni nastanitvi, vendar kljub temu časovno omejeno in dolgotrajna nastanitev ni na voljo
4	Osebe, ki živijo v zavodih in institucijah	Zdravstvene ustanove, zapor in druge ustanove	Daljše prebivanje, ker nimajo kam iti po odpustu; pred odpustom nimajo nobene urejene možnosti nastanitve
5	Osebe, ki zaradi pomanjkanja nastanitve živijo v nekonvencionalnih prebivališčih	Mobilni domovi, nekonvencionalne stavbe,časne strukture	Neprimerno zatočišče, nastanitev, ki ni primerna za bivanje in nevarna nastanitev
6	Osebe, ki začasno živijo v običajnem prebivališču pri družini ali prijateljih	Običajna nastanitev, ki pa ni običajno prebivališče posameznika	Nastanitev zaradi pomanjkanja lastnega ali najetega prebivališča; ni običajno mesto prebivanja posameznika

Tabela 1: Definicije kategorij ETHOS Light (Vir: European Homelessness Counts Intermediate Report: Appendix 1).

Pri tokratnem štetju smo se posebej osredotočili na brezdomne in stanovanjsko izključene osebe, ki spadajo v kategorije ETHOS Light 1, 2 in 3. Mednje uvrščamo osebe, ki živijo na javnih površinah,

osebe, ki živijo v zasilnih namestitvah za brezdomne in osebe, ki živijo v namestitvenih programih za brezdomne posameznike ali družine. Za skupini ETHOS Light 1 in 3 smo zbrali nekaj dodatnih informacij o življenjskih razmerah anketirancev, ki so nam služile kot osnova za njihovo razvrstitev v podkategorije. V okviru kategorije ETHOS Light 1 tako lahko razlikujemo med osebami, ki živijo na javnem prostoru (npr. ulica, park, avto), v javnem prevoznem sredstvu (npr. avtobus (postajališče), vlak (železniška postaja)), in zasebnem prostoru, ki je javno dostopen (npr. šotor, parkirišče). Znotraj kategorije ETHOS Light 3 lahko ločimo tiste, ki bivajo v zavetiščih za brezdomce, začasnih kriznih nastanitvah, podprtih nastanitvah in zatočiščih za ženske (npr. varne hiše, materinski domovi). Kategorije, ki smo jih lahko zajeli v raziskavi, so bile seveda v veliki meri odvisne od programov in storitev, ki jih sodelujoče organizacije nudijo osebam z izkušnjo brezdomstva ali stanovanjske izključenosti v MOL.

Štetje brezdomstva je pokazalo, da so programi dnevnih centrov dober način za doseganje oseb, ki spadajo v kategorijo ETHOS Light 5 in živijo v nekonvencionalnih bivališčih, npr. v garaži, baraki, vrtni hiši, prikolici, avtodomu, zapuščenih stavbah. Osebe, ki spadajo v ETHOS Light 6 in živijo pri družini ali prijateljih, vendar to ni njihovo običajno prebivališče, pa je na splošno zelo težko doseči, saj predstavljajo eno najbolj skritih oblik brezdomstva in stanovanjske izključenosti. Kljub temu sta obe navedeni kategoriji predstavljali pomemben delež anketirancev. V tokratno štetje niso bile vključene organizacije, ki bi omogočile zajem oseb, ki spadajo v kategorijo ETHOS Light 4 in živijo v ustanovi, kot sta zapor ali bolnišnica ter so v mesecu pred odpustom brez primerne nastanitve, kamor bi se lahko preselili. V letu 2025 nameravamo v štetje vključiti relevantne ustanove, ki se nahajajo v Ljubljani (npr. bolnišnice, zapori) in tako zbrati podatke tudi o brezdomnih osebah, ki spadajo v to kategorijo.

Vprašalnik, ki so ga razvili raziskovalci vseh sodelujočih držav z namenom omogočanja primerljivosti rezultatov, nam je omogočil zbiranje podatkov za izbrani referenčni datum oziroma točko v času (ang. point in time) s stališča anketirancev. Pri merjenju v eni časovni točki je obseg brezdomstva izmerjen na določen dan, primeri takega merjenja pa so ulična štetja in ankete uporabnikov storitev za brezdomce v krajšem časovnem obdobju, kakršna je tudi naša. Poleg tega smo na ta način zaobšli zgoraj omenjeni problem pomanjkanja uporabnih administrativnih podatkovnih zbirk in pomanjkanja nacionalne tradicije zbiranja podatkov o brezdomnih in stanovanjsko izključenih osebah. Vprašalniki so bili na voljo v slovenskem, angleškem in albanskem jeziku, izpolnjevali pa so jih strokovni delavci sodelujočih organizacij ob sodelovanju anketirancev, uporabnikov njihovih programov. Prostovoljci v anketiranju niso sodelovali, saj bi to zahtevalo dodatna uposabljanja. V nekaterih primerih so anketiranci vprašalnike izpolnjevali sami ob prisotnosti strokovnih delavcev, ki so jim pojasnili namen zbiranja podatkov, razjasnili morebitne dvome in vprašanja ter nudili splošno podporo pri izpolnjevanju.

Anketni vprašalnik je obsegal 20 vprašanj z enim ali več možnimi odgovori. Profilna vprašanja so bila namenjena vsem anketirancem in so zajemala socialno-demografske značilnosti, kot so spol, starostna kategorija, državljanstvo in rezidentski status, obliko življenjske skupnosti in število mladoletnih otrok. Razvrščanju posameznikov v kategorije ETHOS Light je bilo namenjeno posebno vprašanje »Kje ste prenočili na dan 7. oktober 2024?«. Osebe, ki so prenočile na javnem prostoru ali v eni od oblik začasne nastanitve, so imele na voljo dodatne, podrobnejše izbire odgovorov, na podlagi katerih smo jih lahko razvrstili v podkategorije ETHOS Light 1 in 3. Kategorija ETHOS Light 2 ni ponujala dodatnih izbir odgovorov in razvrščanja v podkategorije.

Čeprav so bile naše ciljne skupine ETHOS Light 1, 2 in 3, nam je preko dnevnih centrov in terenskega dela z brezdomnimi in stanovanjsko izključenimi uspelo zajeti tudi osebe iz kategorij ETHOS Light 5 in 6. Kljub temu, da v letošnje štetje ustanove niso bile vključene, smo uspeli vključiti tudi nekaj oseb iz kategorije ETHOS Light 4. Preostala vprašanja so bila prav tako namenjena vsem anketirancem in so zajemala vzroke za njihov trenutni položaj, trajanje brezdomstva ali stanovanjske izključenosti, vire dohodka, zdravstveno stanje in zgodovino institucionalizacije (v zaporu, mladinski oskrbi in psihiatrični ustanovi). Dodali smo tudi dve vprašanji na ravni mesta, s katerima smo preverili, pri katerih organizacijah v Ljubljani anketirane osebe prejemajo pomoč in ali imajo urejeno stalno oziroma zakonsko prebivališče. Celoten vprašalnik se nahaja v prilogi na koncu poročila.

3 Organizacija štetja

Največji izziv pri implementaciji raziskave v Ljubljani je bil, da je bilo takšno štetje v Sloveniji izvedeno prvič, zato se niti sodelujoče organizacije niti raziskovalci niso mogli opreti na izkušnje s podobnimi projekti. Raziskovalna ekipa s Fakultete za družbene vede, Univerze v Ljubljani in predstavniki Mestne občine Ljubljana so skupaj sestavili seznam organizacij, ki ponujajo storitve in programe osebam iz kategorij ETHOS Light 1, 2 in 3, ter jih povabili k sodelovanju pri projektu štetja brezdomstva. Razen kriznega centra za mlade, dnevnega centra za mlade in krizne namestitve za LGBTQ+ osebe (Sqvot) so se vse povabljene organizacije odzvale vabilu in potrdile sodelovanje. Skupaj je pri štetju sodelovalo 18 organizacij, od tega 16 nevladnih neprofitnih organizacij in dve javni ustanovi. Tako smo lahko oblikovali celovito mrežo in v raziskavo vključili vse relevantne organizacije, ki delujejo na področju brezdomstva in stanovanjske izključenosti v Mestni občini Ljubljana. Poleg organizacij, ki delujejo specifično na področju brezdomstva, smo že v letošnjem letu vključili tudi nekatere organizacije, katerih programi so namenjeni širšim ranljivim skupinam prebivalstva (npr. ljudem brez zdravstvenega zavarovanja, delavcem migrantom). Spodnja preglednica vsebuje podroben seznam sodelujočih organizacij, njihovih ciljnih skupin in pripadajočih ETHOS Light kategorij (po oceni raziskovalcev), ki jih organizacije večinoma pokrivajo.

Organizacija	Programi oz. storitve in ciljne skupine	ETHOS Light (ocena)
CSD Ljubljana, Zavetišče za brezdomce	Nočno zavetišče, 24-urno zavetišče, ljudska kuhinja, prhe in pralnica; Brezdomne osebe	1, 2, 3, 5, 6
CSD Ljubljana, Materinski dom	Program začasne nastanitve; ženske (in otroci), ki so se znašle v ranljivem stanovanjskem položaju in potrebujejo pomoč pri urejanju svojih življenjskih razmer	3
Društvo delavska svetovalnica	Zagovorništvo, zaščita, spodbujanje in razvoj delavskih, socialnih in statusnih pravic delavcev in drugih ranljivih skupin; Delavci in drugi v prekarjem/ranljivem položaju	1, 5, 6
Društvo Ključ – Center za boj proti trgovanju z ljudmi	Svetovanje za potencialne in dejanske žrtve trgovine z ljudmi, krizna namestitve za žrtve trgovine z ljudmi, namestitve v	3, 5, 6

Poročilo o obsegu brezdomstva v Ljubljani za leto 2024

	varnem prostoru za žrtve trgovine z ljudmi, vključitev v program (re)integracije; Žrtve trgovine z ljudmi	
Društvo Projekt človek	Stanovanjski program za osebe z dvojnimi diagnozami (terapevtska skupnost); (Nekdanji) uporabniki drog s pridruženimi psihiatričnimi motnjami	3
Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtev nasilja	Krizna namestitev in svetovanje; Ženske (in otroci), ki so žrtve nasilja v družini	3
Društvo za nenasilno komunikacijo	Krizna namestitev in svetovanje; Ženske (in otroci), ki so žrtve nasilja v družini	3
Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev – Kralji ulice	Dnevni center, terensko delo, program nastanitvene podpore; Brezdomne osebe	1, 2, 3, 5, 6
Društvo za izobraževanje in povezovanje otrok – Mozaik	Pomoč na terenu posameznikom in družinam, ki živijo v romskih naseljih in neprimernih bivališčih; Romi	1, 5, 6
Društvo za zmanjševanje škode zaradi drog - Stigma	Dnevni center, testiranje, terensko delo, varna hiša za uporabnike drog (program začasne nastanitve); Uporabniki drog	1, 2, 3, 5, 6
Društvo Ženska svetovalnica – krizni center za ženske in otroke, žrtve nasilja	Krizna namestitev in svetovanje; Ženske (in otroci), ki so žrtve nasilja v družini	3
Slovenska filantropija – Posvetovalnica v ambulantni za osebe brez zdravstvenega zavarovanja	Ambulanta, ki nudi zdravstvene in druge storitve; osebe brez zdravstvenega zavarovanja, ki potrebujejo zdravstveno pomoč ali nasvet	1, 2, 3, 5, 6
ŠENT – Slovensko združenje za duševno zdravje, Zavetišče za brezdomne uživalce nedovoljenih drog	Nočno zavetišče; Brezdomni uporabniki drog	2
Zavod Pelikan – Karitas, Materinski dom	Program začasne nastanitve; ženske (in otroci), ki so se znašle v ranljivem stanovanjskem položaju in potrebujejo pomoč pri urejanju svojih življenjskih razmer	3
Župnijska Karitas Ljubljana – Štepanja vas	Ljudska kuhinja, prhe, materialna podpora; Brezdomne osebe	1, 2, 3, 5, 6
Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote	Dnevni center, terensko delo, ljudska kuhinja, prhe, pralnica, 24-urno zavetišče, program nastanitvene podpore; Brezdomne osebe	1, 2, 3, 5, 6
Rdeči križ Slovenije – Območno združenje Ljubljana	Ljudska kuhinja, materialna podpora, prhe; Brezdomne osebe in druge osebe v stiski	1, 2, 3, 5, 6

Združenje Drogart	Terensko delo, dnevni center, (terapevtsko) svetovanje; Mladi uporabniki drog	1, 5, 6
-------------------	--	---------

Tabela 2: Pregled sodelujočih organizacij v letu 2024.

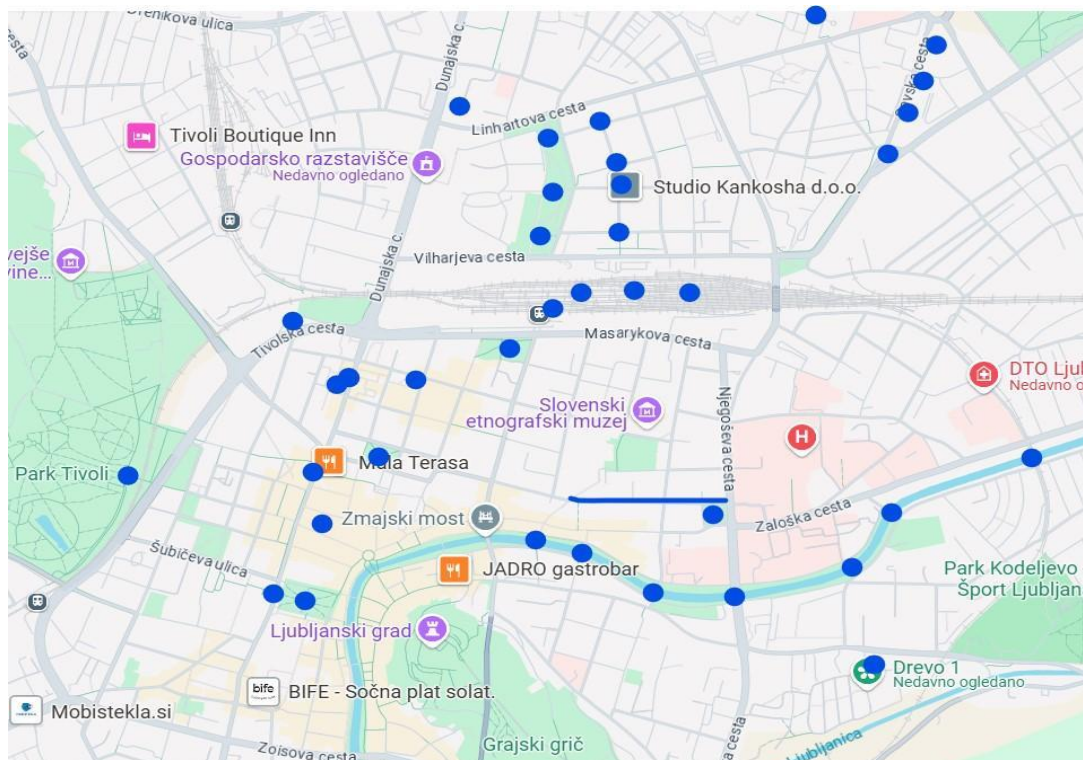
3.2 Čas štetja

Iz različnih razlogov kot so datumi izplačil socialnih transferjev, načrtovana selitev največjega zavetišča za brezdomce v državi in razpoložljivost organizacij, se je drugi teden oktobra izkazal za najprimernejši čas za izvedbo štetja. Referenčni datum je bila noč s 7. oktobra na 8. oktober 2024.

Zbiranje podatkov je bilo sprva načrtovano za torek, 8. oktobra 2024 v času uradnih ur sodelujočih organizacij. Ker pa imajo nekatere organizacije uradne ure le na določen dan v tednu (ki ni torek), smo podatke zbirali ves teden, od 8. do 11. oktobra. Izvedli smo tudi večerno terensko anketiranje, ki je potekalo 7. oktobra 2024 med 18.00 in 21.30, da bi zajeli osebe, ki spijo na prostem in ne uporabljajo nobene od storitev ali programov, ki jih ponujajo sodelujoče organizacije. Vse organizacije so izpolnjene vprašalnike v tiskani obliki vrnile raziskovalni skupini do 11. oktobra 2024. Vnašanje vprašalnikov v spletno aplikacijo LimeSurvey, ki je bila pripravljena s strani koordinacija, je nato trajalo do 25. oktobra 2024.

3.3 Lokacije

Štetje je potekalo na različnih lokacijah po Ljubljani, kjer sodelujoče organizacije izvajajo svoje storitve in programe za uporabnike z območja Mestne občine Ljubljana. Večerni terenski del štetja, ki je bil namenjen posebej vključevanju oseb iz kategorije ETHOS Light 1, je potekal na več lokacijah v središču mesta in okolici, kjer se običajno zbirajo in/ali prenočujejo ljudje z izkušnjo brezdomstva, vključno z nekaterimi parki, trgi in glavno železniško postajo. Na spodnjem zemljevidu so podrobneje označene vse lokacije, ki so jih obiskale terenske ekipe.

Slika 1: Zemljevid lokacij, ki jih je 7. oktobra 2024 obiskala terenska ekipa.

3.5 Izvedba štetja

V fazi priprav smo vzpostavili tesno sodelovanje med raziskovalno ekipo, Društvom Kralji ulice in Mestno občino Ljubljana. Skupaj smo razpravljali o lokalnem kontekstu štetja, načinu izvedbe raziskave, nalogah in odgovornostih posameznih članov ekipe, kategorijah ETHOS Light, vprašanih, ki smo jih želeli zajeti v vprašalniku in seznamu ključnih organizacij, ki smo jih želeli vključiti v projekt. V procesu oblikovanja slovenskega vprašalnika smo se odločili, da vanj vključimo skoraj vsa predlagana vprašanja, tudi neobvezna, saj smo menili, da je to odlična priložnost za pridobitev obsežnejših informacij in posledično zapolnitev vrzeli v podatkih o osebah z izkušnjo brezdomstva in stanovanjske izključenosti v Sloveniji. Sodeč po ustnih odzivih tako strokovnih delavcev kot anketirancev, vprašalnik kljub temu da je obsegal več strani, ni bil predolg za izpolnjevanje. Na predlog Mestne občine Ljubljana smo v anketo vključili tudi dve vprašanji o uporabi storitev različnih organizacij med anketiranci.

Občina je izbranim organizacijam poslala uradna vabila in po prvem sestanku z njimi, ki se je odvil v maju 2024, je večina potrdila svoje sodelovanje pri štetju, kar je omogočilo nadaljnje načrtovanje in priprave na zbiranje podatkov. V naslednjih mesecih je raziskovalna skupina na rednih sestankih dokončno oblikovala vprašalnik in promocijsko gradivo za ozaveščanje potencialnih anketirancev o prihajajočem štetju. Naslednje srečanje s sodelujočimi organizacijami je predstavljala prva od dveh delavnic, ki sta v septembru 2024 potekali v mestni hiši. Namen prve delavnice, 4. septembra 2024, je bila predstavitev vprašalnika in razjasnitev morebitnih dilem, ki so se pojavile v zvezi s posameznimi anketnimi vprašanji ter splošnim pristopom k štetju oseb z izkušnjo brezdomstva in stanovanjske izključenosti. Prejeli smo nekaj koristnih pripomb o tem, kaj je v danem lokalnem kontekstu ključno upoštevati in kako preoblikovati nekatera vprašanja, da bodo bolj razumljiva. Organizacije so med drugim predlagale tudi način za oblikovanje anonimne identifikacijske šifre, ki jo večina njihovih uporabnikov že uporablja za identifikacijo pri določenih anonimnih storitvah (npr. izmenjava sterilnega pribora, testiranje, anketiranje). Za izbrani način smo se odločili, ker ga veliko sodelujočih (tako strokovnih delavcev kot anketirancev) že pozna, hkrati pa anketiranim osebam zagotavlja visoko stopnjo anonimnosti in dovoljuje nizko stopnjo podvajanja pri štetju.

Na prvi delavnici smo sodelujoče organizacije prosili za informacije o približnem številu oseb, ki jih nameravajo anketirati, o njihovem izbranem načinu anketiranja (tiskani ali spletni vprašalniki) in o tem, v katerih jezikih poleg slovenščine potrebujejo vprašalnike. Po delavnici so organizacije lahko morebitna dodatna vprašanja zastavile tudi po telefonu ali elektronski pošti. Namen druge delavnice, 19. septembra 2024, je bila predstavitev spletne različice vprašalnika in naslovitev dodatnih vprašanj, vezanih na potek štetja. Poleg tega sta bili obe delavnici priložnost za razdelitev plakatov in letakov ter poziv organizacijam, naj svoje uporabnike pričnejo informirati o prihajajočem štetju. Na podlagi delavnic smo pripravili dokument z odgovori na najpogostejše zastavljena vprašanja, da bi strokovnim delavcem zagotovili dodatna pojasnila in podporo pri izpolnjevanju vprašalnika. V dokument smo vključili tudi vse kontakte, na katerih je bila raziskovalna ekipa dosegljiva za dodatna pojasnila. Po drugi delavnici smo organizacije prosili, da podpišejo Sporazum o obdelavi podatkov, ki vključuje protokol za ravnanje z vprašalniki pred štetjem, med njim in po njem. Večina organizacij se je odločila za tiskane vprašalnike, ker so za njihove uporabnike priročnejši. Nekaterе organizacije so izrazile željo po vprašalnikih v angleškem in albanskem jeziku, zato smo jim poleg slovenske različice zagotovili tudi oba

prevoda. Nekaj se jih je že na začetku odločilo, da bodo za anketiranje uporabili spletno različico vprašalnika in tiskanih ne bodo potrebovali. Kljub temu je bila povezava do spletnega vprašalnika v tednu pred štetjem posredovana vsem sodelujočim organizacijam za primer, če bi jim zmanjkalo tiskanih vprašalnikov ali če bi si preprosto premislili in želeli uporabiti spletno različico.

Večerno terensko štetje brezdomnih oseb, ki spijo na prostem, je pod vodstvom Društva Kralji ulice potekalo 7. oktobra 2024, med 18. in 21.30 uro. Cilj dodatnega terenskega štetja je bil zajeti čim več oseb, ki nimajo (rednih) stikov s sodelujočimi organizacijami. Na podlagi izkušenj so se terenski delavci omejili na lokacije, kjer so v preteklosti že naleteli na osebe, ki spijo na prostem oziroma na lokacije, kjer po pripovedovanju brezdomnih oseb, te običajno prenočujejo. Mešane terenske ekipe so bile sestavljene iz predstavnikov različnih (nevladnih) organizacij, vključenih v projekt štetja in sicer po sledečem načrtu:

Sestava terenske ekipe	Lokacija
1 oseba iz KU ¹ + 1 oseba iz Stigme ²	Ambrožev trg, mostovi do DTOja, park okrog Hoferja na Mesarski, Hrvatski trg, Ilirska...
1 oseba iz VZD ³ + 1 oseba iz Stigme	Kongresni trg, Plečnikov podhod, Gledališka pasaža, podhod Ajdovščina, Miklošičev park, Pražakova
1 oseba iz KU + 1 oseba iz VZD	Tivoli, Petrol Tivolska + park ob Bavarcu, Bavarski dvor
1 oseba iz KU + 1 oseba iz VZD	Plava Laguna, Savsko naselje, Zupančičeva jama
1 oseba iz KU + 1 oseba iz Stigme	Metelkova, Železniška postaja (vagani) in okolica (park, ploščad notranjega dvorišča na Kolodvorski), park Navje

Tabela 3: Sestava terenskih ekip.

Predstavniki zgoraj navedenih organizacij so na terenu izvajali anketiranje s pomočjo vprašalnikov o brezdomstvu in stanovanjski izključenosti.

V torek, 8. oktobra, sredo, 9. oktobra, in četrtek, 10. oktobra, so bili sodelavci Kraljev ulice poleg izvajanja anket v dnevnem centru in neposredni okolici v parih prisotni tudi na dveh dodatnih lokacijah, kjer se ljudje zadržujejo čez dan, in sicer v bližini Lidla na Masarykovi ulici (9:00-13:00) in v bližini Kongresnega trga (16:00-18:00). Že v fazi načrtovanja štetja so se Kralji ulice izkazali kot ključni partner na terenu. Zaradi svojih bogatih izkušenj z delom na tem področju, so imeli pomembno vlogo pri komuniciranju z organizacijami in mestno občino izven načrtovanih sestankov. Zahvaljujoč poznavanju ciljne populacije so sodelujočim organizacijam lahko nudili praktične nasvete o tem, kako pristopiti k brezdomnim osebam, kako jih prositi za sodelovanje v raziskavi, kako jim pojasniti določena vprašanja ali jim zastaviti potrebna podvprašanja.

Večina štetja je potekala v torek, 8. oktobra 2024. Sodelujoče organizacije so zbiranje podatkov organizirale na način, ki je najbolj ustrezal njihovim uporabnikom in izvajanju storitev njihovih programov (npr. eden od materinskih domov je organiziral posebno srečanje z uporabnicami zjutraj, ko so bili otroci v vrtcu ali šoli, nekateri so ankete izpolnjevali namesto tedenskega

¹ Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev – Kralji ulice; <https://www.kraljiulice.org/>

² Društvo Stigma; <https://drustvo-stigma.si/>

³ Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote; <https://drustvo-vzd.si/o-nas/>

srečanja, drugi so se za srečanje na dan štetja dogovorili namenoma). Ker nekatere organizacije ob torkih nimajo uradnih ur, smo se dogovorili, da bo štetje potekalo ves teden, torej od 8. do 11. oktobra 2024. To se je izkazalo za koristno tudi v primerih, ko anketirana oseba na dan štetja iz različnih razlogov (npr. pomanjkanje časa ali slabo psihofizično stanje) ni mogla sodelovati pri izpolnjevanju vprašalnika. V veliki večini so strokovni delavci uspeli sami izvesti anketiranje v svoji organizaciji. V največji javni kuhinji, ki jo upravlja zavetišče za brezdomce in kamor v času kosila pride večje število ljudi, so pri štetju pomagali sodelavci društva Kralji ulice in ena od raziskovalk. Poleg tega so Kralji ulice v tednu štetja okrepili svoje terensko delo, da bi zajeli osebe, ki niso imele dostopa do dnevnih centrov, prenočišč in zavetišč. Kljub delavnicam, pripravi odgovorov na pogosto zastavljena vprašanja, redni komunikaciji in dodatnim pojasnilom pred štetjem, se je nekaj organizacij med zbiranjem podatkov na nas obrnilo z dodatnimi vprašanji. Zato je bila neprekinjena razpoložljivost članic raziskovalne skupine ključnega pomena.

V tednu pred zbiranjem podatkov so organizacije od raziskovalk v zapečatenih ovojnica osebno prevzele dogovorjeno število tiskanih vprašalnikov v zelenih jezikih. V istem tednu so organizacije po elektronski pošti prejele povezavo do spletne ankete in prevzele zimske kape - simbolično spodbudo za anketirane osebe. Večina uporabnikov je vprašalnik izpolnila v tiskani obliki. Organizacije so izpolnjene vprašalnike ustrezno shranile in jih v skladu s Sporazumom o obdelavi podatkov najpozneje do 11. oktobra 2024 predale raziskovalkam, ki so jih ob pomoči društva Kralji ulice nato vnesle v spletni program za ankete LimeSurvey.

Zaradi bolniških odsotnosti in pomanjkanja osebja so nekatere organizacije zajele manj ljudi, kot so sprva načrtovale. Kjer je bilo mogoče, so se štetju pridružili sodelavci društva Kralji ulice ali pa so v celoti prevzeli štetje na določenih lokacijah in z določenimi ciljnimi skupinami (npr. z mladimi, saj Drogart v tednu štetja ni zmožel pokriti tako obsežne raziskave). Tudi nekateri nastanitveni programi v tednu štetja niso bili polno zasedeni in so zato zajeli manj ljudi, kot je bilo pričakovano. Po končanem štetju smo prejeli kar nekaj povratnih informacij s predlogi, kako izboljšati vprašalnik in kako preoblikovati nekatera vprašanja za naslednje štetje. Večina organizacij pri izpolnjevanju vprašalnikov ni imela težav in štetje ni posebej vplivalo na povečanje obsega njihovega dela ali na izvajanje vsakodnevnih dejavnosti.

4 Izzivi in izkušnje

Večina organizacij, ki delujejo na področju brezdomstva in stanovanjske izključenosti, je pristala na sodelovanje v projektu. Ker je bilo to prvo tovrstno štetje v Ljubljani, je bilo med njimi mogoče zaznati določeno stopnjo navdušenja, ki pa lahko s časom upade, zato bo za ponovitev štetja ključno ohraniti sodelovanje že vključenih organizacij. Ocenjujemo, da je pomembno vlogo pri zagotavljanju njihovega sodelovanja imela tudi stalna podpora Mestne občine Ljubljana.

Veseli nas, da so se zavetišča za ženske, žrtve nasilja, odločila za sodelovanje v projektu, saj smo z njihovo pomočjo lahko dobro zajeli kategorijo ETHOS Light 3. Te organizacije so nas tudi prosile, da položaj njihovih uporabnic obravnavamo v okviru stanovanjske izključenosti in ne zgolj brezdomstva, saj se želijo izogniti stigmati, ki jo prinaša ta oznaka. Dodaten izziv je predstavljala dostava papirnatih vprašalnikov na lokacije varnih hiš, kar smo rešili tako, da so strokovne delavke iz teh organizacij vprašalnike prevzele na neki drugi lokaciji in jih na enak način dostavile nazaj. Nadaljni izziv je prihodnja vključitev organizacij, ki so sicer pomembne za zajem

posameznih težje dosegljivih skupin, kot so na primer mladi (npr. mladinski krizni center). To vsekakor zahteva ponovni razmislek in predstavlja dodaten izziv za naslednje štetje, saj je čim širše sodelovanje različnih organizacij ključnega pomena, če želimo resnično zajeti kompleksnost brezdomstva in stanovanjske izključenosti v Sloveniji oziroma v Ljubljani.

Dejstvo, da je bila večina vprašalnikov izpolnjenih v tiskani obliki, je prineslo dodatne organizacijske izzive z dostavo in zbiranjem vprašalnikov ter dodatno delo pri prenosu podatkov v spletno anketo LimeSurvey. Kljub pozivom k neposredni uporabi spletne različice, je večina organizacij iz različnih razlogov raje izbrala tiskane vprašalnike. Upamo, da se bo morda na podlagi letošnjih izkušenj njihov interes za neposredno uporabo spletne različice vprašalnika povečal, saj je organizacijsko in z vidika varstva podatkov neposredno izpolnjevanje spletne ankete boljša izbira, seveda pa je pri tem potrebno tudi upoštevati izkušnje na terenu in odnos uporabnikov do posameznih oblik anketiranja.

Izziv je predstavljala tudi razmeroma zapletena metoda za oblikovanje anonimne identifikacijske oznake, ki smo jo na predlog nekaterih sodelujočih organizacij uporabili za anonimizacijo anketirancev. Zanj smo se odločili, ker se na terenu že uporablja in so podvojitve pri štetju z uporabo te metode zelo redke. O izbrani metodi se je že na delavnicah veliko razpravljalo, pozneje pa se je v praksi izkazalo, da je bila naša izbira ustrezna, saj je bilo število anketirancev brez anonimne identifikacijske oznake izredno majhno. Vprašanje oblikovanja anonimne oznake bi bilo potencialno mogoče razdeliti na dve ločeni vprašanji, s čimer bi nekoliko poenostavili njeno oblikovanje. Ker je bil vprašalnik razmeroma dolg, smo se odločili, da iz končnega vprašalnika izključimo vprašanje vezano na dodatno oblikovanje anonimne identifikacijske šifre za partnerje anketiranih oseb, ki bi sicer zmanjšalo možnost dvojnega štetja števila (brezdomnih) otrok. To pa pomeni, da ni mogoče dobiti natančnega podatka o številu otrok, ki so bili posredno zajeti v raziskavi, kar bomo verjetno naslovili pri naslednjem štetju.

Ocenjujemo, da smo s štetjem dobro zajeli kategorije ETHOS 1, 2 in 3. Število podvojitvev je bilo nizko tudi zato, ker so anketiranci pogosto že vnaprej povedali, da so v anketi že sodelovali. Poleg tega strokovni delavci zelo dobro poznajo uporabnike svojih programov in storitev, kar je dodatno zmanjšalo možnost podvojitvev. Da bi zagotovili boljšo pokritost kategorije ETHOS Light 1, smo poleg uporabnikov dnevnih centrov, ljudskih kuhinj in podobnih storitev, vključili še večerno terensko štetje. Terenski delavci so 7. oktobra zvečer (nekateri pa tudi ves teden) opravljali intenzivno terensko delo in poskušali doseči ljudi, ki (še) niso v stiku z nobeno od sodelujočih organizacij. Po podatkih s terena je bilo prepoznanih kar nekaj novih potencialnih uporabnikov, kar kaže na to, da ta pristop ni bil samo smiseln, temveč tudi uspešen. Vključitev kategorije ETHOS Light 4 za tokratno štetje ni bila načrtovana. Kategorijo ETHOS Light 5 smo po naših ocenah dobro pokrili, saj je štetje doseglo velik delež oseb, ki živijo v nekonvencionalnih bivališčih. Za boljšo pokritost kategorije ETHOS Light 6 bi morali v štetje vključiti več organizacij. Poleg tega smo s tokratnim štetjem slabše zajeli mlajšo starostno skupino brezdomnih in stanovanjsko izključenih oseb, ker nekatere večje organizacije, ki delajo z mladimi, letos niso bile pripravljene sodelovati v raziskavi. Sodelujoče organizacije so tudi izpostavile, da je populacija mladih brezdomnih izjemno nezaupljiva in skrita ter zato še posebej težko dosegljiva. Za dodatno spodbudo uporabnikov k sodelovanju v anketi smo uporabili zimske kape. Praksa je pokazala, da je tovrstna spodbuda pomembno pripomogla k doseganju večjega števila anketirancev. Informacija o anketi in kapi se med ljudmi širila od ust do ust in celo spodbudila osebe, ki niso v

rednem stiku z nobeno od sodelujočih organizacij, da so se oglasile in izpolnile vprašalnik, s tem pa dale strokovnim delavcem tudi možnost, da z njimi navežejo stik.

5 Rezultati

5.1 Povzetek ključnih rezultatov

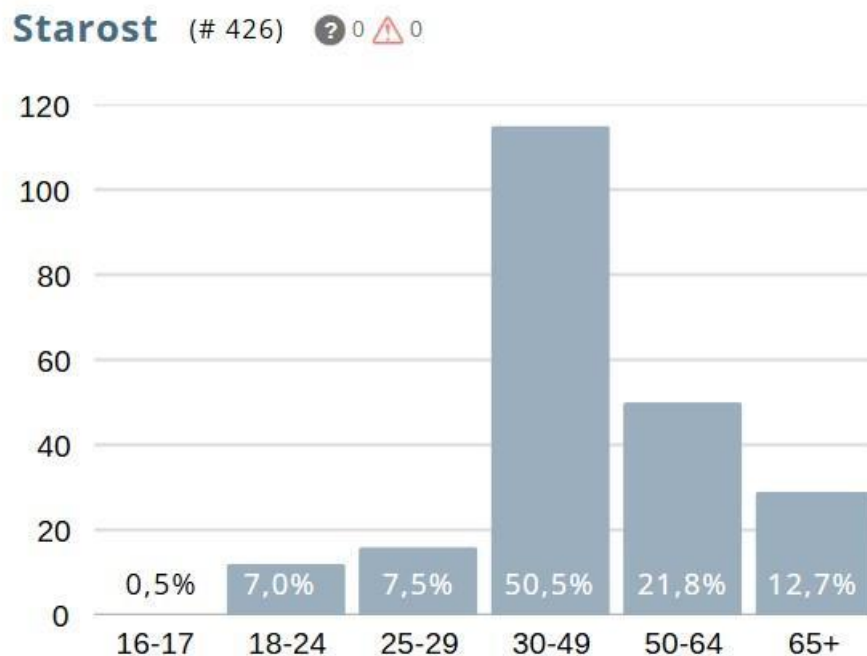
5.1.1 Kategorije ETHOS Light 1-6

Pri tokratnem štetju brezdomstva in stanovanjske izključenosti smo v vseh šestih ETHOS Light kategorijah skupaj uspeli zajeti 426 odraslih oseb, večinoma moškega spola:

Opomba: ? predstavlja število neznanih odgovorov, ! pa število manjkajočih odgovorov.

Največ (50,5%) anketiranih oseb spada v starostno skupino 30-49 let in živijo sami (66,5%):

Opomba: ? predstavlja število neznanih odgovorov, ! pa število manjkajočih odgovorov.

Drugačna oblika skupnosti (10,3%)

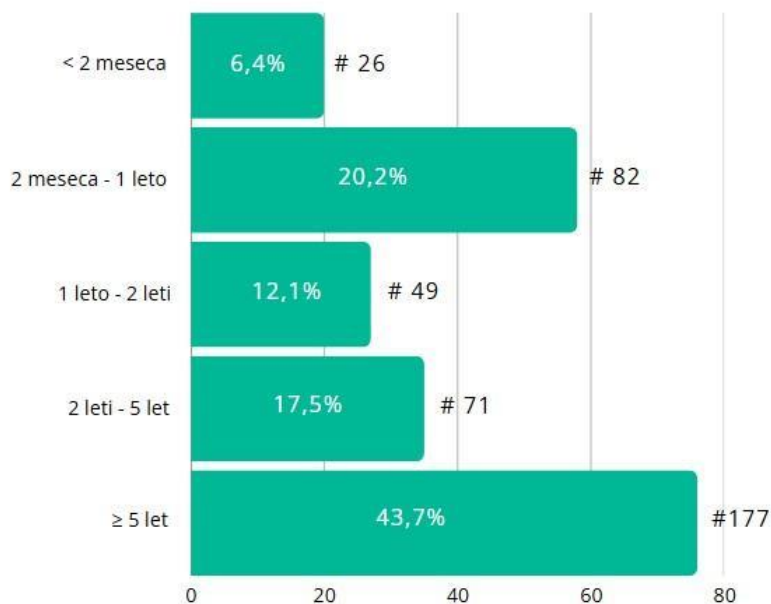
Opomba: ? predstavlja število neznanih odgovorov, ! pa število manjkajočih odgovorov.

Velika večina vprašanih je državljanov Republike Slovenije (78,5%), sledijo državljani držav izven Evropske unije (15,3%) in državljani držav članic Evropske unije (5,7%). Največ vprašanih (29,2%) živi v eni od oblik začasne nastanitve, sledijo osebe, ki zavetje iščejo v nekonvencionalnih bivališčih (25,6%):

ETHOS Light kategorija		# 414	%
1	na javnem prostoru	78	18,8
2	prenočitvena zavetišča	23	5,6
3	celodnevna zavetišča in nastanitveni programi	121	29,2
4	zavodi (npr. zapor, bolnišnica)	14	3,4
5	nekonvencionalna bivališča	106	25,6
6	začasno življenje pri sorodnikih ali prijateljih	72	17,4

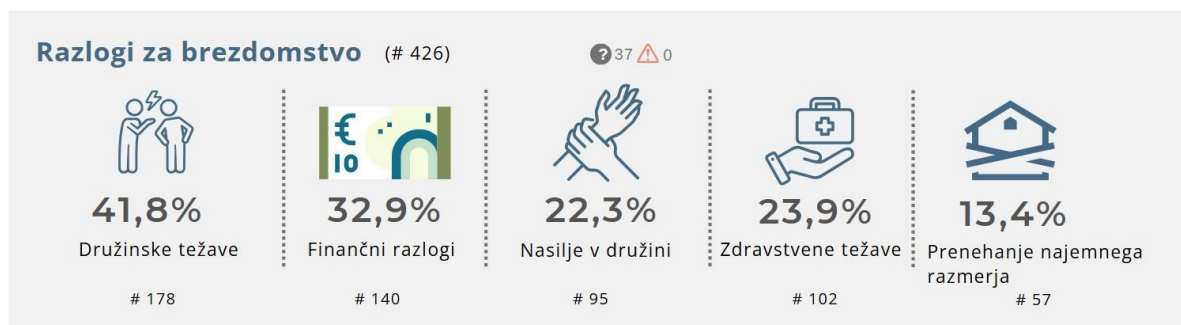
20,4% anketirancev je poročalo, da nikoli niso živeli v varni obliki nastanitve. To pomeni, da so že od otroštva brez doma ali pa so živeli v negotovih stanovanjskih razmerah in zaradi kontinuirane stiske tega ne dojemajo kot varne oblike nastanitve. Posebno zaskrbljujoči so podatki o trajanju brezdomstva, ki kažejo, da je kar 43,7% anketiranih oseb že pet let ali več v negotovem stanovanjskem položaju oziroma brez doma:

Trajanje (# 405) ? 21 ! 0

Opomba: ? predstavlja število neznanih odgovorov, ! pa število manjkajočih odgovorov.

Med vzroki za brezdomstvo izstopajo družinske težave (41,8%) in finančni razlogi (32,9%):

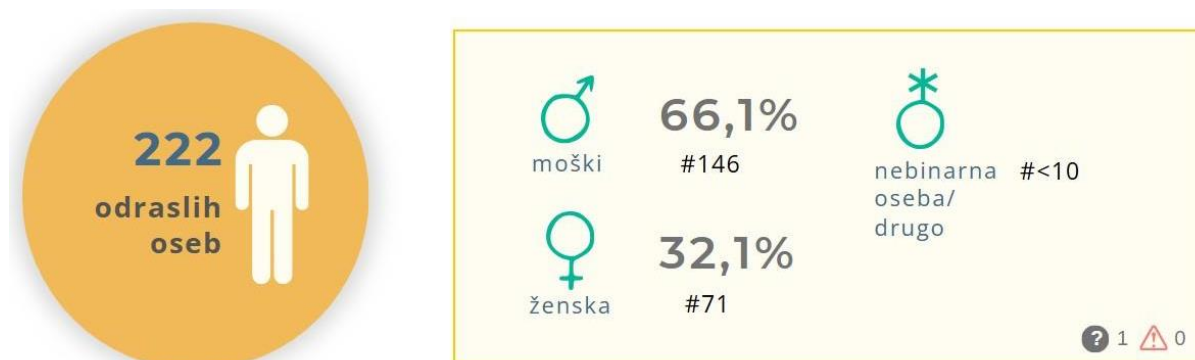
Odpust iz ustanove (4,9%), migracija (7,0%), drugo (4,7%)

Opomba: anketiranci so lahko izbrali do 3 odgovore

Dodatna opomba: ? predstavlja število neznanih odgovorov, ! pa število manjkajočih odgovorov.

5.1.2 Kategorije ETHOS Light 1-3

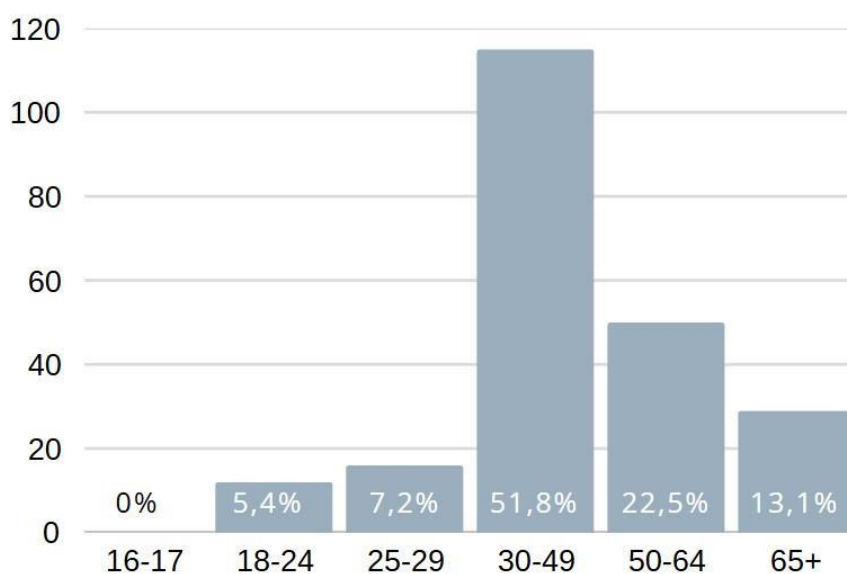
V kategorijah ETHOS Light 1-3, za katere je zbiranje podatkov potekalo v vseh sodelujočih mestih, smo pri tokratnem štetju zajeli 222 odraslih oseb, ki so večinoma moškega spola:

Opomba: ? predstavlja število neznanih odgovorov, ! pa število manjkajočih odgovorov.

Največ (51,8%) anketiranih oseb spada v starostno skupino 30-49 let in živijo sami (68,0%):

Starost (# 222) ? 0 ! 0

Življenjska skupnost (# 222) ? 0 ! 0

68,0%

Samski
151

12,6%

Samohranilec/-ka
z enim ali več
otroki
28

2,7%

Par brez otrok
6

3,6%

Par z enim
ali več otroki
8

Drugačna oblika skupnosti (13,1%)

Tudi velika večina vprašanih iz kategorij ETHOS Light 1-3 je državljanov Republike Slovenije (77,7%), sledijo državljani držav izven Evropske unije (15,5%) in državljani držav članic Evropske unije (6,4%). Dobra polovica (54,5%) jih živi v eni od oblik začasne nastanitve:

ETHOS Light kategorija		#222	%
1	na javnem prostoru	78	35,1
2	prenočitvena zavetišča	23	10,4
3	celodnevna zavetišča in nastanitveni programi	121	54,5

15,0% anketirancev iz omenjenih treh kategorij je poročalo, da nikoli niso živeli v varni obliki nastanitve. Tudi tu so zaskrbljujoči podatki o trajanju brezdomstva, ki kažejo, da jih je največ (35,2%) brez doma oziroma v negotovem stanovanjskem položaju že pet let ali več:

Trajanje (# 216) ? 6 ! 0

Opomba: ? predstavlja število neznanih odgovorov, ! pa število manjkajočih odgovorov.

Med vzroki za njihovo brezdomstvo izstopajo družinske težave (43,7%) in finančni razlogi (35,4%):

Odpust iz ustanove (6,3%), migracija (4,4%), drugo (6,3%)

Opomba: anketiranci so lahko izbrali do 3 odgovore

Dodatna opomba: ? predstavlja število neznanih odgovorov, ! pa število manjkajočih odgovorov.

5.2 Podrobna predstavitev rezultatov ETHOS Light 1-6

V nadaljevanju so s pomočjo preglednic podrobneje predstavljeni rezultati štetja na celotnem vzorcu, ki je kot že zapisano obsegal skupaj 426 oseb iz vseh šestih ETHOS Light kategorij.

5.2.1 Obseg in trajanje brezdomstva

V katero izmed ETHOS Light kategorij se uvrščajo posamezni anketiranci, smo določili na podlagi njihovih odgovorov na vprašanje »Kje ste prenočili na dan 7. oktober 2024?«. Spodnja preglednica torej prikazuje število in delež posameznikov v šestih kategorijah glede na to, v kakšni vrsti nastanitve so prenočevali na referenčni datum.

Tabela 4: Delež oseb glede na posamezno ETHOS Light kategorijo

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Na javnem prostoru*	78	18,8
	V prenočišču oz. nočnem zavetišču za brezdomne osebe	23	5,6
	V eni od oblik začasne nastanitve*	121	29,2
	V zavodu/instituciji in brez urejene nastanitve ob odpustu	14	3,4
	V nekonvencionalnem bivališču	106	25,6
	Začasno bivanje pri sorodnikih/prijateljih/znancih, zaradi nerešenega stanovanjskega vprašanja	72	17,4
	Skupaj	414	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	12	
Skupaj		426	

Največji delež vprašanih je na referenčni dan prenočeval v eni od oblik začasne nastanitve (29,2%) in v nekonvencionalnem bivališču (25,6%). Ob izbiri prvega (ETHOS Light 1) ali tretjega (ETHOS Light 3) odgovora, smo z dodatnim vprašanjem podrobneje preverili, za kakšno vrsto javne površine oziroma za kakšno obliko začasne nastanitve gre. Pridobljeni podatki kažejo, da je med osebami, ki spijo na prostem, največ takih, ki spijo na ulici, v parku ali v avtomobilu.

Tabela 5: Delež oseb glede na posamezno podkategorijo ETHOS Light 1

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Javna površina: npr. ulica, park, avtomobil	42	71,2
	Javni prevoz: npr. avtobus(na) (postaja), vlak (železniška postaja)	9	15,3
	Zasebni prostor, ki je javno dostopen: npr. šotor, parkirišče	8	13,6
	Skupaj	59	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	19	
	Sistemske	348	
	Skupaj	367	
Skupaj		426	

Med osebami, ki bivajo v eni od oblik začasne nastanitve, izstopajo programi nastanitvene podpore (44,4%) in nastanitveni programi za ženske in otroke, žrtve nasilja v družini (41,7%).

Tabela 6: Delež oseb glede na posamezno podkategorijo ETHOS Light 3

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Zavetišče za brezdomne osebe, začasna nastanitev	15	13,9
	Programi nastanitvene podpore	48	44,4
	Nastanitveni programi za ženske	45	41,7
	Skupaj	108	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	13	
	Sistemske	305	
	Skupaj	318	
Skupaj		426	

Poleg tega, kje so anketirani prenočili na referenčni datum, nas je zanimalo tudi kje so prenočevali v zadnjih dveh tednih pred dnevom štetja, tj. 7. oktobrom 2024. Kot je razvidno iz spodnje preglednice, so rezultati daljšega časovnega obdobja primerljivi z rezultati na referenčno noč, saj je največ anketirancev v dveh tednih pred štetjem prenočevalo v nekonvencionalnem bivališču (29,8%) in v eni od oblik začasne nastanitve (27,9%).

Tabela 7: Delež oseb v posameznih ETHOS Light kategorijah v zadnjih dveh tednih pred štetjem (možnih je bilo več odgovorov)

	Št.	%
Na javnem prostoru	90	21,1
V prenočišču oz. nočnem zavetišču za brezdomne osebe	27	6,3
V eni od oblik začasne nastanitve	119	27,9
V zavodu/instituciji in brez urejene nastanitve ob odpustu	19	4,5
V nekonvencionalnem bivališču	127	29,8
Pri sorodnikih/prijateljih/znancih	80	18,8
V varni obliki nastanitve (npr. lastniško ali najeto stanovanje/hiša)	22	5,2
Neznano / brez odgovora	3	0,7
Skupaj	426	114,3*

* Opomba: Ker je bilo možno obkrožiti več odgovorov, vsota deležev presega 100 %.

Trajanje brezdomstva ali stanovanjske izključenosti smo preverjali z dvema vprašanjema. Spodnja preglednica prikazuje odgovore na vprašanje, ali je oseba kdaj živela v varni obliki nastanitve, tj. lastnem ali najetem stanovanju oziroma hiši. Večina oseb je imela pred izkušnjo brezdomstva varno nastanitev, vendar pa je 20% oseb izjavilo, da take nastanitve niso imeli.

Tabela 8: Delež oseb glede na preteklo varno obliko nastanitve

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Da	324	79,6
	Ne	83	20,4
	Skupaj	407	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	19	
Skupaj		426	

Odgovori na drugo vprašanje vezano na trajanje brezdomstva, ki so prikazani v naslednji preglednici, pa razkrivajo zaskrbljujoč delež oseb, ki so brez doma že 5 let ali več (43,7%). To pomeni, da je za večino vprašanih brezdomstvo dolgotrajna življenjska okoliščina.

Tabela 9: Delež oseb glede na trajanje brezdomstva ali stanovanjske izključenosti

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	manj kot 2 meseca	26	6,4
	od 2 meseca do manj kot 1 leto	82	20,2
	od 1 do manj kot 2 leti	49	12,1
	od 2 do 5 let	71	17,5
	5 let ali več	177	43,7
	Skupaj	405	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	21	
Skupaj		426	

5.2.2 Sociodemografske značilnosti

Skladno s pričakovanji raziskovalne ekipe so med anketiranimi osebami prevladovali moški (69,7%). Eden od ponujenih odgovorov je vprašanim omogočal osebno opredelitev spola, na kar so tri osebe odgovorile s »transspolna oseba«, »transspolna oseba – ženska« in »vseeno mi je«.

Tabela 10: Delež oseb glede na spol

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Moški	295	69,7
	Ženski	124	29,3
	Nebinarna oseba/drugo*	3	0,7
	Ne želim odgovoriti	1	0,2
	Skupaj	423	100,0
Manjkajoči	Neznan / brez odgovora	3	
Skupaj		426	

Polovica anketiranih oseb (50,5%) spada v starostno skupino 30-49 let, kar je povprečna starost delovno aktivnega prebivalstva v Sloveniji.

Tabela 11: Delež oseb glede na starostno kategorijo

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	16 – 17 let	2	0,5
	18 – 24 let	30	7,0
	25 – 29 let	32	7,5
	30 – 49 let	215	50,5
	50 – 64 let	93	21,8
	65+ let	54	12,7
Skupaj		426	100,0

Spodnja preglednica kaže, da je velika večina brezdomnih oziroma stanovanjsko izključenih oseb (78,5%), ki smo jih zajeli v anketi, državljanov Republike Slovenije, kar pomeni, da brezdomstva v Sloveniji oziroma v Ljubljani vsaj zaenkrat ne moremo povezovati z množičnimi migracijami.

Tabela 12: Delež oseb glede na državljanstvo

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Državljanstvo Republike Slovenije	333	78,5
	Državljanstvo države članice Evropske unije	24	5,7
	Državljanstvo države izven Evropske unije	65	15,3
	Nimate državljanstva	2	0,5
	Skupaj	424	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	2	
Skupaj		426	

Za osebe, ki nimajo državljanstva Republike Slovenije, nas je zanimalo, kakšen je njihov rezidentski status. Podatki, prikazani v spodnji preglednici, kažejo, da jih ima največ (40,9%) dovoljenje za stalno prebivanje, medtem ko jih je 15,1% brez statusa. Pet anketirancev je izbralo odgovor odprtega tipa. Trije med njimi so navedli, da so izbrisani, ostala dva odgovora pa sta bila »družinski član nekoga s statusom« in »začasno zadrževanje (policija)«.

Tabela 13: Rezidentski status oseb, ki niso državljani RS

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Dovoljenje za stalno bivanje	38	40,9
	Dovoljenje za začasno bivanje	23	24,7
	V postopku pridobivanja dovoljenja za bivanje	7	7,5
	Oseba brez statusa	14	15,1
	Drugo (npr. izbrisani)*	5	5,4
	Skupaj	87	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	6	
Skupaj		93	

Poleg državljanstva in rezidentskega statusa, nas je zanimalo tudi, v kateri državi so bili anketiranci rojeni. Večina (73,9%) je bila rojena v Sloveniji, podatki o drugih državah pa so razvidni iz spodnje preglednice.

Tabela 14: Delež oseb glede na državo rojstva

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Alžirija	1	0,2
	BiH	41	9,7
	Bolgarija	3	0,7
	Črna gora	2	0,5
	Filipini	6	1,4
	Ghana	1	0,2
	Grčija	1	0,2
	Hrvaška	7	1,7
	Madžarska	4	1,0
	India	2	0,5
	Irak	2	0,5
	Iran	1	0,2
	Jordanija	1	0,2
	Jugoslavija	1	0,2
	Kitajska	1	0,2
	Kosovo	6	1,4
	Makedonija	7	1,7
	Nemčija	2	0,5
	Portugalska	1	0,2
	Romunija	1	0,2
	Rusija	1	0,2
	Savdska Arabija	1	0,2
	Sirija	2	0,5
	Slovenija	311	73,9
	Španija	1	0,2
	Srbija	9	2,1
	Turčija	4	1,0
	Ukrajina	1	0,2
	Skupaj	421	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	5	
	Skupaj	426	

Naslednja preglednica prikazuje število in delež oseb glede na obliko življenjske skupnosti, v kateri živijo. Skladno s pričakovanji med anketiranimi prevladujejo samski (66,5%).

Tabela 15: Delež oseb glede na obliko življenjske skupnosti

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Živite sami	278	66,5
	Ste samohranilec/-ka, ki živi z enim ali več otroki	35	8,4
	Živite s partnerjem/-ko in brez otrok	19	4,5
	Živite s partnerjem/-ko in enim ali večimi vašimi in/ali partnerjevimi otroki	42	10,0
	Živite v drugačni obliki skupnosti*	44	10,5
	Skupaj	418	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	8	
Skupaj		426	

Kar nekaj anketiranih oseb (10,5%) je poročalo, da živijo v drugačni obliki skupnosti, med katerimi so anketiranci navajali bivanje v varni hiši ali stanovanjski skupini, pa tudi začasno bivanju pri prijateljih.

Za mladoletne osebe, ki živijo s starši oziroma skrbniki, se ločeni vprašalniki niso izpolnjevali. Kljub temu so nas zanimali vsaj posredni podatki o številu mladoletnih otrok, ki živijo z anketirano osebo. Glede na seštevke podatkov iz spodnje preglednice je število mladoletnih otrok, ki trenutno živijo z anketirano osebo in se torej tudi sami soočajo z brezdomstvom ali stanovanjsko izključenostjo, 158. Pri tem je treba opozoriti na veliko možnost dvojnega štetja, saj za otroke nismo oblikovali posebnih identifikacijskih oznak, ki bi to preprečile.

Tabela 16: Delež otrok, ki živijo z anketiranimi brezdomnimi osebami

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	.00	49	11,5
	1.00	27	6,3
	2.00	17	4,0
	3.00	10	2,3
	4.00	9	2,1
	5.00	5	1,2
	6.00	1	0,2
	Neznano / brez odgovora	308	72,3
	Skupaj	426	100,0

Nekaj anketirancev je imelo otroke, ki pa niso živeli z njimi. Glede na seštevke podatkov iz spodnje preglednice je takih oseb 45, skupaj pa otrok 113. Tudi tu obstaja velika možnost dvojnega štetja, ker zanje nimamo identifikacijskih oznak. Ker za otroke, ki ne živijo z anketirano osebo, ne moremo vedeti, ali se soočajo z brezdomstvom ali stanovanjsko izključenostjo, smo to preverili z dodatnim vprašanjem. Podatki v spodnji tabeli kažejo, da večina otrok ima urejen stanovanjski položaj, saj je z neurejenim stanovanjskim položajem le manjši delež otrok. Zanje zaradi pomanjkanja identifikatorja ne vemo, ali so bili že zajeti v podatkih o številu mladoletnih otrok, ki živijo z morda (drugo) anketirano osebo.

Tabela 17: Delež otrok, ki ne živijo z anketiranimi brezdomnimi osebami

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	.00	325	83,5
	1.00	32	8,2
	2.00	21	5,4
	3.00	6	1,5
	4.00	4	1,0
	5.00	1	0,3
	Skupaj	389	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	37	
	Skupaj	426	

Tabela 18: Delež otrok, ki ne živijo z anketiranimi osebami in se soočajo z brezdomstvom ali stanovanjsko izključenostjo

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Da	5	5,3
	Ne	90	94,7
	Skupaj	95	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	331	
	Skupaj	426	

Z vprašalnikom smo preverjali tudi vir dohodka anketiranih oseb. Podatki v spodnji preglednici kažejo, da največ vprašanih (53,8%) prejema denarno socialno pomoč, ter 9% jih prejema pokojnine. Nekaj več kot desetina anketiranih ima neformalen zaslužek, 14% pa je brez dohodkov. Pod Drugo so navedli tudi nekatere druge prejemke, kot so: »beračenje«, »delo prek študenta«, »delo v splošno korist«, »pomoč prijateljev in družine«,...

Tabela 19: Delež oseb glede na vrsto dohodka (možnih je bilo več odgovorov)

	Št.	%
Zaposlitev za določen/nedoločen čas	41	9,6
Nadomestilo za brezposelnost	8	1,9
Dohodki vezani na bolezen, poškodbe in trajno nezmožnost za delo	19	4,5
Denarna socialna pomoč	229	53,8
Pokojnina	40	9,4
Neformalni zaslužek	51	12,0
Brez dohodka	61	14,3
Drugo*	26	6,1
Drugi socialni transferji	26	6,1
Neznano / brez odgovora	36	8,5
Skupaj	426	126,2*

*Opomba: Ker je bilo možno obkrožiti več odgovorov, vsota deležev presega 100 %.

Na pobudo Mestne občine Ljubljana smo v vprašalnik vključili vprašanje o urejenosti stalnega oziroma zakonskega prebivališča v ali izven MOL. Podatki v spodnji preglednici kažejo, da ima

večina anketirancev (40,9 %) v MOL prijavljeno stalno prebivališče, sledijo tisti, ki imajo tu prijavljeno zakonsko prebivališče (22,8%) in tisti, ki imajo stalno prebivališče v drugi občini (17,5%), vendar se zadržujejo in uporabljajo stortive oziroma programe na območju MOL.

Tabela 20: Delež oseb glede na stalno ali zakonsko prebivališče

		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Da, stalno prebivališče imam v MOL	170	40,9
	Da, stalno prebivališče imam v drugi občini	73	17,5
	Da, stalno prebivališče imam v drugi državi	27	6,5
	Ne, urejeno imam zakonsko prebivališče v MOL	95	22,8
	Ne, urejeno imam zakonsko prebivališče v drugi občini	22	5,3
	Ne, urejeno imam zakonsko prebivališče v drugi državi	3	0,7
	Nimam urejenega niti stalnega niti zakonskega prebivališča	26	6,3
	Skupaj	416	100,0
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	10	
Skupaj		426	

5.2.3 Brezdomstvo in zdravje, institucionalizacija ter druge okoliščine

Pri štetju brezdomstva in stanovanjske izključenosti so pomembni tudi dejavniki, ki posameznika ali družino pripeljejo do te situacije. Spodnja tabela prikazuje podatke o vzrokih (ang. triggers) za brezdomstvo anketiranih oseb. Pogosto je teh dejavnikov več in se prepletajo. Na podlagi zbranih podatkov sicer ne moremo vedeti, ali so vprašani navedli prvega ali zadnjega iz vrste razlogov, ki so po njihovem mnenju krivi za njihove trenutne življenjske okoliščine, niti ni jasna povsem sama vsebina kategorij in kako so jih anketiranci intepretirali, zato je razumevanje dejavnikov brezdomstva na podlagi takega vprašanja omejeno. Kažejo pa predvsem pogostost različnih družinskih težav ter finančnih razlogov.

Tabela 21: Dejavniki brezdomstva (možni so bili največ trije odgovori)

	Št.	%
Družinske težave	178	41,8
Nasilje v družini	95	22,3
Finančni razlogi	140	32,9
Odpust iz ustanove/institucije, brez varne nastanitve, kamor bi se lahko preselili	21	4,9
Deložacija / prenehanje najemnega razmerja	57	13,4
Zdravstvene težave, vključno z odvisnostjo	102	23,9
Migracija	30	7,0
Drugo*	20	4,7
Neznano / brez odgovora	37	8,7
Skupaj	426	159,6*

*Opomba: Ker je bilo možno obkrožiti več odgovorov, vsota deležev presega 100 %.

Pod Drugo so anketiranci navedli nekatere dodatne razloge, ki niso bili med ponujenimi odgovori, in sicer: »izguba statusa«, »kraja nepremičnin«, »lastna izbira«, »naravni interes«, »nasilje s strani sostanovalca«, »izbris«, »politični protest«, »porušili so zgradbo«, »požar, zaradi katerega sem izgubila dom«, »šel sem po svoje«, »sistemska napaka pri sprejemu v DSO«, »šolski sistem in

okolica«, »stigmatizacija«, »vrgli so me iz romskega naselja, ker s partnerjev nisva želela prodati hčerke za poroko«, in drugo.

Podatki v spodnji preglednici kažejo, da se populacija zajeta v anketi sooča z raznolikimi zdravstvenimi težavami, med katerimi prevladujejo odvisnost (36,9%), duševne težave (29,1%) in kronične bolezni ali dolgotrajne fizične težave (24,6%).

Tabela 22: Delež oseb glede na poročanje o zdravstvenih težavah (možnih je bilo več odgovorov)

	Št.	%
Dolgotrajna/kronična bolezen in fizične težave	105	24,6
Telesna okvara ali oviranost	68	16,0
Kognitivne oviranosti in posebnosti	13	3,1
Duševne/psihološke/psihiatrične težave	124	29,1
(Ne)diagnosticirana odvisnost	157	36,9
Nimam zdravstvenih težav	113	26,5
Drugo	9	2,1
Neznano/ brez odgovora	17	4,0
Skupaj	426	142,3*

*Opomba: Ker je bilo možno obkrožiti več odgovorov, vsota deležev presega 100 %.

V okviru štetja brezdomnih in stanovanjsko izključenih oseb nas je zanimala tudi njihove izkušnje institucionalizacije, ki so prikazana v naslednjih treh preglednicah.

Nekaj manj kot tretjina anketirancev (tj. 31%) je imela izkušnjo zapora, več kot tretjina (36%) je v preteklosti bivala v psihiatrični ustanovi (npr. psihiatrična klinika, oddelek za psihiatrijo UKC), 13% je anketiranih oseb, ki so v preteklosti bivale v kateri od oblik oskrbe in vzgoje otrok in mladostnikov (npr. rejništvo, mladinski dom, strokovni center, prevzgojni dom).

Tabela 23: Delež oseb glede na izkušnjo institucionalizacije

ZAPOR		Frekvenca	Veljavni %
Veljavni	Da	127	31,4
	Ne	278	68,6
	Skupaj	405	100
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	21	
Skupaj		426	
OSKRBA IN VZGOJA OTROK			
Veljavni	Da	52	13,1
	Ne	344	86,9
	Skupaj	396	100
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	30	
Skupaj		426	
PSIHIATRIČNA BOLNIŠNICA			
Veljavni	Da	145	36,5
	Ne	252	63,5
	Skupaj	397	100
Manjkajoči	Neznano / brez odgovora	29	
Skupaj		426	

Nazadnje smo na predlog MOL v vprašalnik vključili tudi vprašanje, s katerim smo preverjali, pri katerih izvajalcih socialnovarstvenih programov in storitev anketirane osebe prejemajo pomoč. Po podatkih iz spodnje preglednice največji delež ciljne populacije s svojimi programi pokrije Društvo Kralji ulice (50,9%), sledita Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote (37,6%) in Center za socialno delo – Ljubljana (35,2%). Pri tem je treba ponovno povedati, da veliko brezdomnih oseb kroži med različnimi organizacijami in je hkrati vključenih v več programov.

Tabela 24: Organizacije, pri katerih anketirane osebe prejemajo pomoč (možnih je bilo več odgovorov)

	Št.	%
Zavetišče za brezdomce (CSD Ljubljana)	125	29,3
Društvo Kralji ulice	217	50,9
Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote	160	37,6
Zavetišče za brezdomne uživalce nedovoljenih drog (Združenje Šent)	48	11,3
Društvo Stigma	110	25,8
Zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog v CPZOPD Metelkova (substitucijska terapija)	67	15,7
Center za zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog CZOPD (DTO)	32	7,5
Združenje Drogart	21	4,9
Društvo Projekt Človek	11	2,6
Društvo Mozaik za izobraževanje in povezovanje otrok	28	6,6
Društvo Delavska svetovalnica	10	2,3
Programi s področja duševnega zdravja (Altra, Novi Paradoks, Ozara, Šent)	11	2,6
Društvo za nenasilno komunikacijo	19	4,5
Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja	12	2,8
Društvo Ženska svetovalnica	14	3,3
Društvo Ključ - Center za boj proti trgovanju z ljudmi	9	2,1
Materinski dom Ljubljana (CSD Ljubljana)	6	1,4
Zavod Pelikan - Karitas, Materinski dom	17	4,0
Župnijska Karitas Ljubljana - Štepanja vas	28	6,6
Rdeči Križ Slovenije – OZ Ljubljana	74	17,4
Center za socialno delo Ljubljana	150	35,2
Ambulanta s posvetovalnico za osebe brez zdravstvenega zavarovanja - Pro bono (ZDL, Slovenska Filantropija)	24	5,6
Drugo	32	7,5
Neznano / brez odgovora	25	5,9
Skupaj	426	293,4*

*Opomba: Ker je bilo možno obkrožiti več odgovorov, vsota deležev presega 100 %.

5.3 Primerjava posameznih ETHOS kategorij

V spodnji preglednici so prikazani primerjalni deleži zajetih oseb v kategorijah ETHOS Light 1-6, ETHOS Light 1-3, ETHOS Light 1 in ETHOS Light 3 glede na spol, starostno kategorijo, državljanstvo, obliko življenjske skupnosti, trajanje brezdomstva, razloge za izgubo doma, vir dohodka in zdravstvene težave. Kategorija ETHOS Light 2 v preglednico ni vključena, saj je bilo število posameznikov v tej skupini za primerjalne namene premajhno.

Primerjava ilustrira pomen vključitev oz. izključitev različnih kategorij na samo sociodemografsko strukturo populacije, in sicer v kategoriji ETHOS 1 – na ulici, prevladujejo moški, medtem ko v kategoriji ETHOS 3 je razmerje med spoloma povsem enakovredno, saj so v kategorijo vključene tudičasne uporabnice varnih hiš in materinskih domov. Med opazovanimi skupinami ni večjih razlik po starosti (pri vseh je največja skupina 30-49 let) in državljanstvu, saj pri vseh prevladujejo državljani RS.

Največji delež oseb z krajšo izkušnjo brezdomstva imajo osebe v kategoriji ETHOS 3 (do 1 leta 41% anketiranih), kjer je tudi največji delež zaposlenih. Nasprotno je v kategoriji ETHOS 1 največji delež oseb brez dohodkov (ena četrtna).

Tabela 25: Primerjalni deleži oseb ETHOS Light 1-6, ETHOS Light 1-3, ETHOS Light 1 in ETHOS Light 3

	ETHOS Light 1-6		ETHOS Light 1-3		ETHOS Light 1		ETHOS Light 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
SPOL								
Moški	295	69,7	146	66,1	66	84,6	58	48,3
Ženski	124	29,3	71	32,1	11	14,1	59	49,2
Nebinarna oseba / drugo	3	0,7	3	1,4	1	1,3	2	1,7
Ne želim odgovoriti	1	0,2	1	0,5	0	0,0	1	0,8
Skupaj	423	100,0	221	100,0	78	100,0	120	100,0
Neznani / brez odgovora	3		1		0		1	
STAROSTNA KATEGORIJA								
16-17 let	2	0,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
18-24 let	30	7,0	12	5,4	4	5,1	8	6,6
25-29 let	32	7,5	16	7,2	2	2,6	13	10,7
30-49 let	215	50,5	115	51,8	42	53,8	64	52,9
50-64 let	93	21,8	50	22,5	22	28,2	19	15,7
65+ let	54	12,7	29	13,1	8	10,3	17	14,0
Skupaj	426	100,0	222	100,0	78	100,0	121	100,0
DRŽAVLJANSTVO								
Republike Slovenije	333	78,5	171	77,7	62	80,5	90	75,0
Države članice EU	24	5,7	14	6,3	9	11,7	3	2,5
Države izven EU	65	15,3	34	15,5	6	7,8	26	21,7
Brez državljanstva	2	0,5	1	0,5	0	0,0	1	0,8
Skupaj	424	100,0	220	100,0	77	100,0	120	100,0
Neznano / brez odgovora	2		2		1		1	
ŽIVLJENJSKA SKUPNOST								
Samski	278	66,5	151	68,0	69	88,5	61	50,4
Samohranilec/-ka z 1 ali več otroki	35	8,4	28	12,6	1	1,3	27	22,3
Par brez otrok	19	4,5	6	2,7	2	2,6	4	3,3
Par z 1 ali več otroki	42	10,0	8	3,6	2	2,6	6	5,0
Drugačna oblika skupnosti	44	10,5	29	13,1	4	5,1	23	19,0
Skupaj	418	100,0	222	100,0	78	100,0	121	100,0
Neznano / brez odgovora	8		0		0			
TRAJANJE BREZDOMSTVA								
Manj kot 2 meseca	26	6,4	20	9,3	9	12,0	10	8,3

Poročilo o obsegu brezdomstva v Ljubljani za leto 2024

2 meseca do 1 leto	82	20,2	58	26,9	13	17,3	40	33,3
1 do 2 leti	49	12,1	27	12,5	8	10,7	16	13,3
2 do 5 let	71	17,5	35	16,2	17	22,7	13	10,8
5 let ali več	177	43,7	76	35,2	28	37,3	41	34,2
Skupaj	405	100,0	216	100,0	75	100,0	120	100,0
Neznano / brez odgovora	21		6		3		1	
RAZLOGI ZA IZGUBO DOMA								
Družinske težave	178	41,8	90	40,5	31	39,7	48	39,7
Nasilje v družini	95	22,3	54	24,3	9	11,5	43	35,5
Finančni razlogi	140	32,9	73	32,9	16	20,5	49	40,5
Odpust iz ustanove	21	4,9	13	5,9	6	7,7	6	5,0
Deložacija	57	13,4	27	12,2	10	12,8	15	12,4
Zdravstvene težave	102	23,9	48	21,6	23	29,5	21	17,4
Migracija	30	7,0	9	4,1	5	6,4	4	3,3
Drugo	20	4,7	13	5,9	7	9,0	6	5,0
Neznano / brez odgovora	37	8,7	16	7,2	4	5,1	8	6,6
Skupaj	426	100,0	222	100,0	78	100,0	121	100,0
VIR DOHODKA								
Zaposlitev za (ne)določen čas	41	9,6	25	11,3	1	1,3	24	19,8
Nadomestilo za brezposlenost	8	1,9	6	2,7	1	1,3	5	4,1
Dohodki vezani na trajno nezmožnost za delo	19	4,5	10	4,5	3	3,8	4	3,3
Denarna socialna pomoč	229	53,8	119	53,6	39	50,0	67	55,4
Pokojnina	40	9,4	18	8,1	8	10,3	9	7,4
Neformalni zaslužek	51	12,0	20	9,0	10	12,8	9	7,4
Brez dohodka	61	14,3	34	15,3	20	25,6	10	8,3
Drugo	26	6,1	15	6,8	7	9,0	6	5,0
Drugi socialni transferji	26	6,1	18	8,1	4	5,1	13	10,7
Neznano / brez odgovora	36	8,5	25	11,3	10	12,8	10	8,3
Skupaj	426	100,0	222	100,0	78	100,0	121	100,0
ZDRAVSTVENE TEŽAVE								
Kronične bolezni	105	24,6	50	22,5	18	23,1	24	19,8
Telesna oviranost	68	16,0	34	15,3	10	12,8	17	14,0
Kognitivne oviranosti	13	3,1	4	1,8	1	1,3	2	1,7
Duševne težave	124	29,1	64	28,8	27	34,6	34	28,1
Odvisnost	157	36,9	76	34,2	38	48,7	31	25,6
Brez težav	113	26,5	66	29,7	19	24,4	44	36,4
Drugo	9	2,1	4	1,8	1	1,3	3	2,5
Neznano / brez odgovora	17	4,0	8	3,6	3	3,8	3	2,5
Skupaj	426	100,0	222	100,0	78	100,0	121	100,0

6 Sklep

Z raziskavo v letu 2024 smo v Ljubljani uspeli zajeti veliko število ljudi (n=426), ki jih po definiciji ETHOS Light štejemo med brezdomne in stanovanjsko izključene osebe in, ki so vključeni v socialnovarstvene programe oziroma so v stiku z različnimi organizacijami. Kljub temu, da v raziskavi nismo v celoti zajeli vseh ETHOS Light kategorij, menimo, da je štetje dobro pokrilo ciljno populacijo. Slednje še posebej velja za kategorije ETHOS Light 1, 2, 3 in 5, kar gre pripisati razvitosti storitev v Mestni občini Ljubljana in dobremu poznavanju populacije s strani strokovnih delavcev ter tudi njihovi pripravljenosti za sodelovanje v raziskavi.

Osrednji cilj raziskave je bil ugotoviti število brezdomnih oseb, ki spadajo v posamezne ETHOS Light kategorije, s posebnim poudarkom na ETHOS Light 1-3. Izkazalo se je, da je v referenčnem dnevu največ, 121 oseb, prenočevalo v celodnevni zavetščih in nastanitvenih programih (ETHOS Light 3). Na javnem prostoru je prenočevalo 78 oseb, kar predstavlja skoraj 19% anketiranih. Še več oseb kot na javnem prostoru je prenočevalo v nekonvencionalnih bivališčih (ETHOS Light 5), med katere spadajo predvsem zapuščene hiše (ulično imenovane »baze«), nekonvencionalne stavbe in druge začasne strukture, ki v resnici niso primerne za bivanje. Takšnih oseb je bilo 106. Tudi izkušnje in pričevanja iz prakse potrjujejo, da brezdomne osebe, ki spijo na prostem, v večji meri iščejo svoje mesto prenočevanja v »bazah« oziroma drugih, bolj skritih nekonvencionalnih bivališčih kot pa na ulici ali javnih prostorih. Iz tega lahko sklepamo, da je brezdomstvo v Ljubljani pogosto še vedno nevidno ali prikrito, saj 106 oseb prenočuje v nekonvencionalnem bivališču (zgoraj omenjeni ETHOS Light 5), 72 oseb pa začasno prenočuje pri sorodnih ali prijateljih (ETHOS Light 6), kar štejemo za najbolj skrito obliko brezdomstva. Glede na zbrane podatke je torej v Ljubljani skupaj vsaj 178 oseb, ki se soočajo z eno od prikritih oblik brezdomstva. Zagotovo lahko trdimo, da je delež oseb v ETHOS Light 6 večji, kot smo ga zajeli, saj gre za najtežje dosegljivo kategorijo, ki pogosto tudi (še) nima stika z nobeno od organizacij. Prav tako ocenjujemo, da je delež oseb, ki bivajo v t.i. nekonvencionalnih bivališčih naverjetneje večji kot se je pokazalo v raziskavi, saj vanjo ni bilo mogoče vključiti vseh potencialnih prostorov in »scen«, še posebej ne tistih, ki so bolj skrite in odmaknjene od centrov vključenih v štetje.

Raziskava je omogočila tudi podroben pregled sociodemografskih značilnosti ciljne populacije. Skladno s pričakovanji glede na raziskave brezdomstva v tujini in glede na izkušnje iz prakse je štetje pokazalo naslednje ključne značilnosti brezdomstva v Ljubljani: prevladujejo moški, saj je le ena tretjina anketirancev ženskega spola, več kot polovica oseb je samskih, prevladujejo slovenski državljani, več kot polovica je prejemnikov denarne socialne pomoči in socialnih transferjev, med razlogi za brezdomstvo pa najbolj pogosto navajajo družinske in finančne težave. Kar nekaj rezultatov štetja pa je še posebej izstopajočih in jih zato posebej obravnavamo v nadaljevanju.

Zaskrbljujoč je podatek, da je kar 43,7% vprašanih brez doma oz. v negotovem stanovanjskem položaju že več kot 5 let, kar lahko kaže na to, da v Ljubljani (op. in v Sloveniji) prehodi iz brezdomstva v smeri končanja brezdomstva niso ustrezno naslovljeni. Sklepamo lahko, da obstoječi programi v manjši meri ponujajo storitve, ki bi nekomu (v najkrajšem možnem času) omogočale izhod iz brezdomstva. K temu poziva tudi Strategija za preprečevanje in končanje brezdomstva 2025 – 2035, ki med prednostnimi področji izpostavlja krajšanje obdobja v začasnih namestitvah ter kot ključni korak za preprečevanje in končanje brezdomstva navaja zagotavljanje dostopnosti do varnih in trajnih oblik bivanja. Večina programov v Ljubljani je še vedno

prehodnega tipa, namenjenih začasnemu bivanju, s čimer si posamezniki sicer izboljšajo svojo trenutno življenjsko situacijo, v mnogih primerih pa jim to ne omogoča dolgoročnega izhoda iz brezdomstva.

Na drugi strani pa je spodbuden podatek, da največ anketiranih oseb spada v kategorijo ETHOS Light 3, v kateri prevladujejo bivanje v programu nastanitvene podpore, sledijo nastanitveni programi za ženske in nazadnje celodnevna zavetišča. Rezultati kažejo, da je v Ljubljani več mest v programih nastanitvene podpore kot v zavetiščih za brezdomne osebe. To nakazuje, da gredo nastanitveni programi v Ljubljani v smeri iskanja ustrežnejših stanovanjsko usmerjenih rešitev, ki lahko ljudem nudijo celovito podporo v skupnosti, jim omogočajo bolj kakovostno in dostojno bivanje ter presegajo krizno bivanje v klasičnih zavetiščih. Takšni programi, še posebej tisti, ki izhajajo iz ali pa stremijo h konceptu »Najprej stanovanje« (angl. Housing First), lahko predstavljajo možnost za izhod iz brezdomstva, saj ponujajo trajne(jše) rešitve s podporo na področjih, kjer jo ljudje potrebujejo.

Kljub temu pa nam podatek, da kar 78 oseb prenočuje na javni površini, 106 oseb pa v nekonvencionalnih bivališčih, lahko pove, da v Ljubljani ni dovolj mest v nastanitvenih programih (tako v zavetiščih kot v programih nastanitvene podpore). Po pričevanju organizacij so bile v času štetja kapacitete v večji meri zasedene, prav tako pa se število odgovorov v večji meri ujema s številom mest v omenjenih programih. Točnega podatka o razlogih, zakaj se osebe uvrščajo v ETHOS Light 1 ali ETHOS Light 5 sicer nimamo, je pa eden izmed razlogov lahko tudi, da imajo nastanitveni programi za nekatere osebe s kompleksnimi potrebami še vedno previsok prag za vključitev. Kar 36,9% oseb je poročalo o odvisnosti ter slabih 30% o težavah v duševnem zdravju, kar so lahko v mnogih primerih okoliščine, ki jim dodatno otežujejo dostop do obstoječih nastanitvenih programov. Še več, med osebami, ki spiyo na javnem prostoru (ETHOS Light 1) je kar slaba polovica oseb (48,7%) poročala o težavah z odvisnostjo, 35% pa jih je poročalo o težavah v duševnem zdravju, kar lahko dodatno potrdi zgornjo domnevo o previsoki praznosti nastanitvenih programov. Zaključimo lahko, da se morajo kapacitete v namestitvenih programih, predvsem programih nastanitvene podpore v Ljubljani povečati, ob enem pa se morajo povečati ali razviti nizkopražni programi, ki delujejo po principih zmanjševanja škode in ponujajo nastanitve tudi osebam s kompleksnejšimi potrebami.

Več kot polovica oseb je poročala, da živijo sami, kar 77 oseb pa je izjavilo, da živijo v partnerski ali pa enostarševski skupnosti z otroki. Slednje je skrb vzbujajoč podatek, saj priča o tem, kolikšen odstotek družin se sooča z brezdomstvom oziroma negotovim stanovanjskim položajem. Med podatki lahko tudi zasledimo, da je ena oseba iz kategorije ETHOS Light 1, odgovorila, da je samohranilec/-ka z 1 ali več otroki. Poleg tega sta dve osebi odgovorili, da živita v partnerski skupnosti z 1 ali več otroki, pri čemer ne vemo ali sta odgovarjali dve osebi, ki sta v isti partnerski zvezi ali gre za dva različna para. Ženske, ki so bile v času štetja nastanjene v varni hiši ali materinskem domu, so pogosteje poročale o težavah v duševnem zdravju ter o negotovosti, kam oditi po zaključenem programu. Odgovori tako nakazujejo potrebo po trajnejših, verjetno tudi prožnejših in celostnejših podpornih programih za družine, ki se soočajo z brezdomstvom ali stanovanjsko izključenostjo.

Dobra polovica oseb (n=215) spada v starostno kategorijo 30-49 let, kar 147 oseb pa je starejših od 50 let. Nekateri izmed njih se spopadajo z različnimi zdravstvenimi težavami, zaradi katerih lahko še pred 63. letom (starostna omejitev za domsko oskrbo starejših), nujno potrebujejo nego

in oskrbo, ki je nastanitveni programi za brezdomne ne nudijo, v domove za starejše pa zaradi neizpolnjevanja kriterija starosti in tudi pogostih pridruženih težav z odvisnostjo in drugih kompleksnih potreb niso sprejeti. To kaže potrebo po nastanitvenih programih z zaposlenim zdravstvenim in negovalnim kadrom, ustrezne rešitve pa bi lahko bile tudi del načrtovane dolgotrajne oskrbe oziroma določene prilagoditve na področju dolgotrajne oskrbe, ki bi te specifikke upoštevale.

127 anketiranih oseb je imelo izkušnjo zapora, 145 oseb je bivalo v psihiatrični ustanovi, 52 oseb pa je imelo izkušnjo izvendružinske vzgoje otrok in mladostnikov. Ti podatki nakazujejo, da v Sloveniji prehodi iz institucij niso ustrezno naslovljeni, kar obravnava tudi že zgoraj omenjena strategija, ki na prednostnih področjih opozarja, da je osebam, ki zapuščajo razne institucije, potrebno zagotoviti ustrezno nastanitev, ob tem pa tudi podporo ustreznih strokovnih služb.

V zadnjem času različne organizacije opozarjajo na povečano število mladih brezdomnih oseb. S štetjem smo uspeli zajeti 30 oseb, starih od 18 do 24 let, dve osebi pa sta se celo uvrstili v kategorijo 16-17 let. Terenski delavci so poročali, da so na terenu srečali še nekaj mladoletnih oseb, ki pa jih skladno z navodili niso intervjuvali. Mladi brezdomni so še posebej nezupljiva in skrita skupina brezdomcev, ki bi po ocenah strokovnih delavcev za obsežnejše sodelovanje v raziskavi potrebovala dodatno motivacijo. Za te mlade je potrebno tudi vzpostaviti nove oblike nastanitvene in strokovne podpore, predvsem pa okrepiti in podpreti njihov prehod iz bivanja v strokovnih centrih in rejniških družinah v samostojno odraslo življenje.

Odgovori na vprašanje, vezano na prebivališče, so pokazali, da ima 41% anketiranih oseb stalno prebivališče v MOL, slabih 23% pa ima prijavljeno zakonsko prebivališče v MOL, kar pomeni, da ima več kot 60% oseb urejen naslov v MOL. To pomeni, da je 265 anketiranih oseb, ki se vključujejo v razne programe in storitve sodelujočih organizacij, občanov/-k MOL. Na drugi strani pa 6% oseb, ki so odgovorili na to vprašanje, nima urejenega niti stalnega niti zakonskega prebivališča, iz česar lahko sklepamo, da nimajo urejenih niti drugih socialnih in zdravstvenih pravic, ki izhajajo iz prebivališča.

Vprašanje o organizacijah, ki delujejo na območju MOL, je pokazalo, da večina ljudi kroži med različnimi organizacijami, zato je ključnega pomena, da organizacije med seboj sodelujejo, druga drugo informirajo o uporabnikih, prav tako pa nudijo raznovrstne storitve ob različnem času, s čimer odgovarjajo na raznolike potrebe potencialnih in obstoječih uporabnikov.

Z raziskavo smo pridobili pomembne in celovite podatke o stanju brezdomstva v Mestni občini Ljubljana, ki nudijo ključne informacije ter predstavljajo spodbudo za razvoj ustreznih storitev in podpornih strokovnih programov, ki lahko pomembno pripomorejo h končanju brezdomstva v prestolnici (in širše). MOL sicer ponuja veliko, med drugim tudi inovativnih programov za osebe z izkušnjo brezdomstva ali stanovanjske izključenosti (npr. preventivne programe preprečevanja deložacij, v katerih ima pomembno vlogo tudi Javni stanovanjski sklad MOL), kljub temu pa število brezdomnih oseb po podatkih organizacij narašča, problematika pa je vedno bolj kompleksna. Širši okvir delovanja (in tudi financiranja) bo verjetno omogočila novo sprejeta Strategija za preprečevanje in končanje brezdomstva 2025 – 2035, ki med drugim naslavlja tudi razvoj ustreznih, na dokazih temelječih rešitev po celotni državi, med katerimi so v ospredju ravno stanovanjsko usmerjeni programi.

7 Viri

Dekleva, B. in Razpotnik, Š. (2007) *Brezdomstvo v Ljubljani*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.

Dekleva, B. in Razpotnik, Š. (2020) 'Evalvacija desetih let izvajanja programa nastanitvene podpore pri društvu Kralji ulice', *Socialna pedagogika*, 24(3/4), pp. 133–166.

European Commission - Directorate General of Employment, Social Affairs and Social Inclusion. (2024) *European Homelessness Counts Intermediate Report: Appendix 1*. Tender EMPL/2023/OP/0004.

Grebenc, V. in Šabić, A. (2020) *Odprta scena: zmanjševanje škode med brezdomnimi uporabniki drog v Ljubljani*. Fakulteta za socialno delo.

IRSSV - Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo (2023) *Spremljanje izvajanja socialnovarstvenih programov v letu 2022, končno poročilo*. Available at: https://irssv.si/wp-content/uploads/2023/12/SVP_koncno_porocilo_31.5.2023_V2.pdf

Mestna občina Ljubljana [MOL] (2024) *Brezdomni in ljudje v eksistenčni stiski*. Available at: <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/zdravje-in-socialno-varstvo/socialnovarstveni-programi-podpore-in-pomoci/brezdomci/>

Razpotnik, Š. in Dekleva, B. (2009) *Brezdomstvo, zdravje in dostopnost zdravstvenih storitev*. Ministrstvo za zdravje, Sektor za zdravstveno varstvo ogroženih skupin prebivalstva.

Razpotnik, Š. in Dekleva, B. (2007) *Na cesti - brezdomci o sebi in drugi o njih*. Pedagoška fakulteta.

8 Zahvala

Izvedba štetja brezdomstva in stanovanjske izključenosti v Ljubljani ne bi bila mogoča brez podpore Mestne občine Ljubljana in vseh sodelujočih organizacij. Zato se želimo na tem mestu posebej zahvaliti vsem strokovnim delavcem, ki vsakodnevno delajo z brezdomnimi in stanovanjsko izključenimi osebami ter so v okviru štetja na terenu resnično opravili veliko delo.

Projekt finančno podpira Evropska komisija (referenca EMPL/2023/OP/0004).

9 Priloge

9.1 Plakat za ozaveščanje uporabnikov storitev in programov o prihajajočem štetju

**RAZISKAVA BREZDOMSTVA
IN STANOVANJSKE
IZKLJUČENOSTI**

LJUBLJANA

**8
OKTOBER
2024**

 **Financira
Evropska unija**

 **UNIVERZA
V LJUBLJANI**

 FDV
Fakulteta
za družbene vede

 **Mestna občina Ljubljana
City of Ljubljana**

KAJ?

Raziskava nam bo omogočila raziskati obseg brezdomstva in najhujših oblik stanovanjske izključenosti v Ljubljani.

KDO?

Vključeni bodo vsi, ki

- spijo na ulici
- so v zavetiščih
- so začasno pri prijateljih,...
- živijo v neprimernih nastanitvah
- živijo v začasnih nastanitvah
-

KAKO?

- vprašalnik
- med uporabniki storitev in na terenu

SODELUJ!

Več informacij v organizacijah, ki delujejo v Ljubljani. Udeležencem raziskave bo zagotovljena **anonimnost**. V kolikor ne želite biti vključeni, sporočite izbrani organizaciji.

Raziskavo je odobril Odbor za socialno in družbeno etiko KU Leuven (G-2023-7516)

VEČ INFORMACIJ: HANA.KOSAN@KRALJIULICE.ORG

9.2 Anketni vprašalnik v slovenščini

Anketa o brezdomstvu in stanovanjski izključenosti

Navodila za strokovne delavce/-ke, ki vprašalnik izpolnjujejo z uporabniki/-cami

V okviru projekta Evropsko štetje brezdomstva, ki ga koordinira in ga je etično odobrila KU Leuven, pri nas pa ga vodi Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, se s primerljivo metodologijo zbirajo podatki za ugotavljanje obsega in profila brezdomstva v 15 mestih v 10 različnih državah.

V Sloveniji je cilj tega zbiranja podatkov popis brezdomstva v Ljubljani, na osnovi izvedbe ankete z uporabniki/-cami različnih socialnovarstvenih programov in storitev, ki imajo izkušnjo brezdomstva in/ali stanovanjske izključenosti.

Brezdomstvo opredeljujemo na podlagi tipologije ETHOS Light, ki vključuje:

- ETHOS 1: življenje na javnem prostoru,
- ETHOS 2: življenje v prenočiščih oz. nočnih zavetiščih za brezdomce,
- ETHOS 3: bivanje v celodnevni zavetiščih in nastanitvenih programih za posameznike ali družine,
- ETHOS 4: življenje v zavodih, kot sta zapor ali bolnišnica in so v mesecu pred odpustom brez primerne nastanitve, kamor bi lahko odšli,
- ETHOS 5: življenje v nekonvencionalnih bivališčih,
- ETHOS 6: začasno življenje pri sorodnikih ali prijateljih (in to ni prostor stalnega prebivanja posameznika).

S pomočjo vprašalnika, ki je pred vami, zbiramo podatke za vsakega posameznika/-co, ki se morda sooča s katero izmed zgoraj navedenih situacij.

Vprašalnik, je sestavljen iz dveh delov. Prvi del vprašalnika (1. in 2. vprašanje) vsebuje administrativni sklop vprašanj o posamezni sodelujoči organizaciji in je namenjen izključno strokovnim delavcem/-kam. Drugi del vprašalnika (od 3. vprašanja dalje) vsebuje vprašanja o privolitvi in sociodemografskih značilnostih anketiranca/-ke. V kolikor vprašalnik izpolnjuje anketiranec/-ka sam/-a, vas prosimo, da mu/ji pojasnite besedilo na drugi strani vprašalnika in skupaj izpolnite vprašanja o soglasju, od 5. vprašanja naprej pa lahko uporabnik/-ca vprašalnik izpolnjuje samostojno.

Če običajno kot osnovno enoto za beleženje podatkov upoštevate gospodinjstvo (družino), izpolnite vprašalnik za vsako odraslo osebo (za mladoletne osebe, ki živijo s starši, se ločeni vprašalniki ne izpolnjujejo). Za mladoletnike brez spremstva, stare od 16 do 17 let, je potrebno izpolniti ločen vprašalnik.

V primeru vprašanj ali pripomb se lahko obrnete na:

Hana Košan

hana.kosan@kraljiulice.org

Zahvaljujemo se vam za sodelovanje!

SKLOP ADMINISTRATIVNIH VPRAŠANJ

Pred začetkom intervjuja z uporabnikom/-co vas prosimo, da odgovorite na 1. in 2. vprašanje.

1. Kako se imenuje vaša organizacija? (navedite polno ime organizacije)

.....

2. Za kakšno vrsto organizacije gre?

1. Nevladna (neprofitna) organizacija
2. Javni zavod
3. Zasebna (profitna) organizacija
4. Drugo:

PROSIMO, DA UPORABNIKU/-CI PREBERETE OZ. POJASNITE SPODNJO VSEBINO:

Pozdravljeni, moje ime je [vaše ime] in delam za [ime organizacije]. S sodelavci opravljamo raziskavo, da bi bolje razumeli življenje ljudi, ki imajo izkušnjo brezdomstva in/ali stanovanjske izključenosti. Raziskavo brezdomstva in stanovanjske izključenosti na mednarodni ravni koordinira belgijska univerza KU Leuven, pri nas po jo vodi Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani. Podatke zbiramo v 15 različnih mestih po Evropi z namenom, da bi razumeli kompleksnost tovrstnih življenjskih razmer in vplivali na odločevalce.

Za sodelovanje vas prosimo na podlagi uporabe naših programov/storitev. Vaše sodelovanje v raziskavi je v celoti prostovoljno, lahko zavrnete odgovore na določena vprašanja ali pa sodelovanje brez posledic kadarkoli prekinete ter zahtevate uničenje zbranih osebnih podatkov.

Skladno s priznanimi etičnimi standardi znanstvenega raziskovanja in s Splošno uredbo EU o varstvu podatkov (GDPR) bomo izvedli ukrepe za varstvo vaših osebnih podatkov. Vse vaše odgovore bomo obravnavali anonimno in bomo tako za Ljubljano kot za druga mesta poročali le v obliki združenih podatkov, ki bodo nadalje uporabljeni v izobraževalne in znanstveno raziskovalne namene. Naša poročila in komunikacijska gradiva bodo vsebovala le splošne ugotovitve. Prosil/-a vas bom, da z mano delite nekaj osebnih podatkov, ki jih bom obravnaval/-a zaupno. Podatki bodo takoj anonimizirani. Udeležba v raziskavi ne prinaša posebnih tveganj in tudi ne posebnih koristi.

SEDAJ LAHKO ZAČNETE INTERVJU Z UPORABNIKOM/-CO.

***3.a. Ste pripravljeni sodelovati v tej anketi za namen omenjene raziskave?**

1. Da -> pojdite na 3.c.
2. Ne -> pojdite na 3.b.

3.b. Kaj je razlog, da ne želite sodelovati v tej anketi?

1. V tej anketi ste že sodelovali. -> Intervju se tu zaključí.
2. Mudi se vam in nimate časa za sodelovanje v tej anketi. -> Intervju se tu zaključí.
3. Ne želite govoriti o svojem položaju. -> Intervju se tu zaključí.
99. Drugo: -> Intervju se tu zaključí.

***3.c. Ste pri nas ali kje drugje že sodelovali v tej anketi?**

1. Da -> Intervju se tu zaključí.
2. Ne

***4. Pomagajte mi ustvariti edinstveno oznako za vas v tej anketi.** (Potrebujemo prvo in tretjo črko vašega imena, tretjo in zadnjo črko vašega priimka ter mesec in leto vašega rojstva).

_____ (oznako zapišite na to črto)

OKVIRČEK: Primer kreiranja identifikatorja za uporabnika

Prva dva znaka predstavljata prvo in tretjo črko imena, tretji in četrti znak sta tretja in zadnja črka priimka, peti znak je določen s spolom – npr. M za moškega, Ž za žensko, N za nebinarna oseba/drugo, šesti in sedmi znak določa dvomestna številka meseca rojstva, zadnja dva znaka sta določena z zadnjo dvomestno številko letnice rojstva.

Marija Novak, ženska, rojena februarja leta 1989: **M R V K Ž 02 89**

SKLOP DEMOGRAFSKIH VPRAŠANJ

5. Katerega spola ste? (izberite eno možnost)

1. Moški
2. Ženski
3. Nebinarna oseba/drugo
4. Osebna opredelitev / ni na seznamu:
5. Ne želim odgovoriti
99. Neznano / brez odgovora

6. Koliko ste stari? (izberite eno možnost)

1. ≤ 15 let -> TU SE USTAVITE in ne nadaljujte z izpolnjevanjem vprašalnika. Intervju se zaključí.
2. 16 – 17 let
3. 18 – 24 let
4. 25 – 29 let
5. 30 – 49 let
6. 50 – 64 let
7. 65+ let
99. Neznano / brez odgovora

7. Ste državljan/-ka Republike Slovenije? (izberite eno možnost)

1. Da -> pojdite na 8.
2. Ne -> pojdite na 7.a. in 7.b.
99. Neznano / brez odgovora

7.a. Katero državljanstvo imate? (izberite eno možnost)

1. Državljanstvo države članice Evropske unije
2. Državljanstvo države izven Evropske unije
3. Nimate državljanstva
99. Neznano / brez odgovora

7.b. Kakšen je vaš rezidentski status? (izberite eno možnost)

1. Dovoljenje za stalno bivanje
2. Dovoljenje za začasno bivanje (npr. status EU delavca, ki v državi biva manj kot 5 let)
3. V postopku pridobivanja dovoljenja za bivanje
4. Oseba brez statusa
5. Drugo:(npr. izbrisani)
99. Neznano / brez odgovora

8. V kateri državi ste bili rojeni? (na črto napišite ime države)

.....
99. Neznano / brez odgovora

9. S kom živite? (izberite (eno) možnost, ki najbolje opiše, kdo trenutno prebiva z vami)

1. Živite sami
2. Ste samohranilec/-ka, ki živi z enim ali več otroki
3. Živite s partnerjem/-ko in brez otrok
4. Živite s partnerjem/-ko in enim ali večimi vašimi in/ali partnerjevimi otroki
5. Živite v drugačni obliki skupnosti:
99. Neznano / brez odgovora

9.a. Koliko otrok, ki trenutno živijo z vami, je mlajših od 18 let?

..... (število otrok)
99. Neznano / brez odgovora

9.b. Koliko vaših ali partnerjevih otrok, ki so mlajši od 18 let, živi drugje? (upoštevajte vse mladoletnike, ki živijo npr. z drugim staršem, s prijatelji ali sorodniki, v rejništvu, ali samostojno)

..... (število otrok) -> če je število 0, pojdite na 10.
99. Neznano / brez odgovora

9.c. Ali kateri izmed vaših otrok, ki so mlajši od 18 let in živijo drugje, živi z osebo, ki se sooča z brezdomstvom ali stanovanjsko izključenostjo? (izberite eno možnost)

1. Da
2. Ne
99. Neznano / brez odgovora

***10. Kje ste prenočili na dan 7. oktober 2024? (izberite eno možnost)**

1. Na javnem prostoru
 - 1.a. Javna površina: npr. ulica, park, avtomobil
 - 1.b. Javni prevoz: npr. avtobus(na) (postaja), vlak (železniška postaja)
 - 1.c. Zasebni prostor, ki je javno dostopen: npr. šotor, parkirišče
2. V prenočišču oz. nočnem zavetišču za brezdomne osebe
3. V eni od oblik začasne nastanitve
 - 3.a. Zavetišče za brezdomne osebe (celodnevno), začasna nastanitev (npr. krizni center, Sqvot)
 - 3.b. Programi nastanitvene podpore
 - 3.c. Nastanitveni programi za ženske (varne hiše, materinski domovi)

- 4. V zavodu/instituciji (npr. zapor, zdravstvena ustanova, mladinski dom, center za gibalno ovirane, sprejemni centri za prosilce za azil) in brez urejene nastanitve ob odpustu
- 5. V nekonvencionalnem bivališču (npr. garaža, baraka, vrtna hišica, kamp prikolica, avtodom, "baza")
- 6. Začasno bivanje pri sorodnikih/prijateljih/znancih, zaradi nerešenega stanovanjskega vprašanja, in ki ni vaš običajni prostor bivanja
- 99. Neznano / brez odgovora

11. Kje ste prenočevali v zadnjih dveh tednih pred 7. oktobrom 2024? (možnih je več odgovorov)

- 1. Javni prostor
- 2. V prenočišču oz. nočnem zavetišču za brezdomne osebe
- 3. V eni od oblik začasne nastanitve (npr. celodnevno zavetišče za brezdomne, krizni center, programi nastanitvene podpore, varne hiše, materinski domovi)
- 4. V zavodu/instituciji (npr. zapor, zdravstvena ustanova, mladinski dom, center za gibalno ovirane, sprejemni centri za prosilce za azil)
- 5. V nekonvencionalnem bivališču
- 6. Pri sorodnikih/prijateljih/znancih
- 7. V varni obliki nastanitve (npr. lastniško ali najeto stanovanje/hiša)
- 99. Neznano / brez odgovora

12. Ali ste kdaj živeli v varni obliki nastanitve? (lahko gre za lastniško ali najeto stanovanje/hišo)

- 1. Da
- 2. Ne
- 99. Neznano / brez odgovora

13. Kako dolgo ste že brez doma oz. v negotovem stanovanjskem položaju?

- 1. manj kot 2 meseca
- 2. od 2 meseca do manj kot 1 leto
- 3. od 1 do manj kot 2 leti
- 4. od 2 do 5 let
- 5. 5 let ali več
- 99. Neznano / brez odgovora

14. Kateri so bili razlogi, zaradi katerih ste izgubili stanovanjsko varnost ali postali brezdomna oseba? (izberite največ tri odgovore)

- 1. Družinske težave
- 2. Nasilje v družini
- 3. Finančni razlogi
- 4. Odpust iz ustanove/institucije, brez varne nastanitve, kamor bi se lahko preselili
- 5. Deložacija / prenehanje najemnega razmerja
- 6. Zdravstvene težave, vključno z odvisnostjo
- 7. Migracija
- 8. Drugo:
- 99. Neznano / brez odgovora

15. Kateri je vaš trenutni vir dohodka? (možnih je več odgovorov)

1. Zaposlitev za določen/nedoločen čas
2. Nadomestilo za brezposelnost
3. Dohodki vezani na bolezen, poškodbe in trajno nezmožnost za delo (npr. invalidska pokojnina, invalidnina)
4. Denarna socialna pomoč
5. Pokojnina
6. Neformalni zaslužek (delo na črno)
7. Brez dohodka
8. Drugi socialni transferji:
9. Drugo: (npr. prodaja časopisa Kralji ulice)
99. Neznano / brez odgovora

16. Kakšne so vaše trenutne zdravstvene težave? (možnih je več odgovorov)

1. Dolgotrajna/kronična bolezen in fizične težave (npr. tuberkuloza, bolezni srca in ožilja, sladkorna bolezen)
2. Telesna okvara ali oviranost
3. Kognitivne oviranosti in posebnosti
4. Duševne/psihološke/psihiatrične težave
5. (Ne)diagnosticirana odvisnost (npr. od alkohola, drog)
6. Nimam zdravstvenih težav
7. Drugo:
99. Neznano / brez odgovora

17.a. Ste kdaj prestajali kazen zapora?

1. Da
2. Ne
99. Neznano / brez odgovora

17.b. Ste kdaj bivali v kateri od oblik oskrbe in vzgoje otrok in mladostnikov, npr. rejništvo, mladinski dom, strokovni center, prevzgojni dom?

1. Da
2. Ne
99. Neznano / brez odgovora

17.c. Ste kdaj bivali v psihiatrični ustanovi, kot je npr. psihiatrična klinika, oddelek za psihiatrijo UKC, itd.?

1. Da
2. Ne
99. Neznano / brez odgovora

18. Pri katerem od navedenih izvajalcev oz. programov v MOL prejimate pomoč ali ste jo prejeli/prejemali v zadnjem letu? (možnih je več odgovorov)

1. Zavetišče za brezdomce (CSD Ljubljana)
2. Društvo Kralji ulice
3. Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote
4. Zavetišče za brezdomne uživalce nedovoljenih drog (Združenje Šent)

5. Društvo Stigma
6. Zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog v CPZOPD Metelkova (substitucijska terapija)
7. Center za zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog CZOPD (DTO)
8. Združenje Drogart
9. Društvo Projekt Človek
10. Društvo Mozaik za izobraževanje in povezovanje otrok
11. Društvo Delavska svetovalnica
12. programi s področja duševnega zdravja (Altra, Novi Paradoks, Ozara, Šent)
13. Društvo za nenasilno komunikacijo
14. Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja
15. Društvo Ženska svetovalnica
16. Društvo Ključ - Center za boj proti trgovanju z ljudmi
17. Materinski dom Ljubljana (CSD Ljubljana)
18. Zavod Pelikan - Karitas, Materinski dom
19. Župnijska Karitas Ljubljana - Štepanja vas
20. Rdeči križ Slovenije – OZ Ljubljana
21. Center za socialno delo Ljubljana
22. Ambulanta s posvetovalnico za osebe brez zdravstvenega zavarovanja - Pro bono (ZDL, Slovenska Filantropija)
23. Drugo:
99. Neznano / brez odgovora

19. Ali imate urejeno stalno prebivališče?

1. Da, stalno prebivališče imam v MOL.
2. Da, stalno prebivališče imam v drugi občini.
3. Da, stalno prebivališče imam v drugi državi.
4. Ne, urejeno imam zakonsko prebivališče v MOL.
5. Ne, urejeno imam zakonsko prebivališče v drugi občini.
6. Ne, urejeno imam zakonsko prebivališče v drugi državi.
7. Nimam urejenega niti stalnega niti zakonskega prebivališča.

20. Ali želite dodati še kaj o svojem stanovanjskem položaju, npr. informacije, ki še niso bile zajete v anketnem vprašalniku?

.....

Zahvaljujemo se vam za ta intervju.